

Всеукраїнська загальнонаполітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 51 (1728)

П'ятниця, 21 грудня 2012 р.

Видавється з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

КРИМСЬКИЙ ДІМ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

Зранку 14 грудня на вулиці Пушкіна в Сімферополі поблизу Кримського етнографічного музею було багато людино. Грав духовий оркестр. Сияв близько новітній фасад. Ошатного вигляду установа набула до свого 20-річчя, що відзначалося в цей день. Вона стала першим музеєм у Криму, наказ про створення якого був підписаний у грудні 1992 року відповідно до нового законодавства України про культуру і розвиток музейної справи.

Пройшло два десятиріччя, і в його серцевині матеріалізовується мрія, унікальна за своїм задумом. Відкривається музей української вишивки, свого роду музей у музеї. Автор цієї ідеї — видатна кримська вишивальниця, Герой України, заслужений майстер народної творчості України Віра Сергіївна Роїк. Щоб її реалізувати, вона багато років стукала в двері високих інстанцій, вишивала, навчала цьому ремеслу

інших, писала про нього книги, проводила виставкові турні по Україні та за кордоном, колекціонувала наперстки. Однак сама не дожила до цього дня її мрії. Це зробили за неї інші: кримська влада, адміністрація етнографічного музею, Всеукраїнський інформаційно-культурний центр спільно з родиною Роїків, та й наша газета постійно тримала що тему на своєму інформаційному контролі.

Два роки працювали над тим, щоб об'єднати з тематикою етнографічної колекції закладу життя і творчість воїстину великої жінки і майстрині, відтворивши історію української вишивки, починаючи від створення тканин і закінчуючи символікою орнаментів. На реалізацію проекту витрачено близько 254 тисяч гривень з республіканського бюджету і 40 тисяч — із спеціального рахунку музею: здійснено ремонт приміщення та обладнання, придбано матеріали, встановлено відеоспостереження та сигналізацію, відновлено історичний вхід, над яким відреставрована ниша для ікони. В ній тепер знаходиться ікона Покрови Божої Матері, яка в східних слов'ян завжди служила захистом від усякого лиха і біди, була оберегом традицій предків, надихала сучасників на добре діла.

В урочистій обстановці червону стрічку перед входом у новий музей української вишивки імені Віри Роїк перерізали заступник голови Ради міністрів АРК Валерій Пальчук і міністр культури АРК Альона Плакіда.

(Продовження на 4-й стор.)

Минулої суботи в редакції «Кримської Світлици» відбулися фінали газетних конкурсів — мовно-комп'ютерного і «Мені тринадцятий міні-ло...», у яких вирішувалася доля головних призів — ноутбука і велосипеда.

Як усе це відбувалося — читайте на 13-й стор. у спецвипуску «Джерельця»

ЗВЕРНЕННЯ ДО СПОНСОРІВ МАЙБУТНІХ КОНКУРСІВ!

МОІМ МЕЦЕНАТАМ

Чи не могли б ви
не приижувати мене,
не опускати погляд до землі,
«не бачити» мою жебрацьку руку?
Чи не могли б ви зекономити
цю муку —
валитись біля ваших владних ніг?
Я дуже дякую всім тим,
хто ще зберіг
в собі цю здатність —
ближнім помогти,
назустріч цій простягнутій руці
піти — й подати.
О меценати! Жалко мені вас.
Не пропустіть, благаю вас, хоч раз
цю щасну мить —
назватись меценатом.

І ви мені, і я вам поможу —
в історію стежину покажу,
лиш не зверніть із неї, меценати...
На нашій вулиці

ось-ось вже буде свято.
І я на нього теж вас запрошу.
Окрайцем слова зачеплю струну
душі черствості,
тенькі та струна,
як ви не прийдете, обірветься вона.
Обійміте вас, обніміте вас вина
й спитає вас:

— А хто ж єси тепер ти?
Невже вам хочеться
безслідно так померти
на цій багатій праведній землі,
де в жебраках народ,
й поєт — у тім числі?
Антоніна КОРІНЬ

м. Кіровоград

41820157940020

51

НАУКА: ЗА КРОК

Шановний Вікторе Федорович!
Всесвітньо відома українська астрофізична обсерваторія, флагман вітчизняної науки, опинилася на межі загибелі. Кабінет Міністрів України Розпорядженням № 983-р від 28.11.12 «Про оптимізацію мережі державних наукових установ» по-звавив науково-дослідний інститут «Кримська астрофізична обсерваторія» МОНМС України автономного статусу і перепідпорядкував обсерваторію Київському національному університету ім. Т. Г. Шевченка.

Ми, співробітники обсерваторії, вважаємо, що це призведе до деградації провідного світового центру астрофізичних досліджень з таких причин:

1. НДІ «КРАО» — найбільша гірнича обсерваторія котицького Радянського Союзу із розвиненою інфраструктурою, яка має 26 телескопів. Це передбачає необхідність капіталовкладень, що не під силу жодному університетові.

2. Штат обсерваторії Київського університету становить 60 осіб, у той час, як НДІ «КРАО», — близько 300. Тож, імовірно, відбудеться процес «гармонізації», тобто скорочення науково-інженерного складу нашої обсерваторії до відповідних розмірів, і ми втратимо фахівців вищої кваліфікації.

3. Університети України змушені приділяти основну увагу підготовці фахівців, затребуваних на ринку праці. Це дозволяє їм мати додаткові позабюджетні кошти, необхідні для нормального функціонування. Наукові дослідження в галузі

природничих наук, що не дають миттєвого прибутку, фінансуються навчальними закладами за залишковим принципом. Таким чином, припущене об'єднання призведе до знищення унікальних і перспективних наукових напрямів, за якими обсерваторія посідає передові позиції. Зауважмо, що провідна міжнародна організація COSPAR, беручи до уваги досягнення кримських астрофізиків, планує проведення наступного року чергового симпозіуму на базі НДІ «КРАО».

Із зазначеного зрозуміло, що у разі реалізації Розпорядження через копієчну економію Україна може втратити: єдину в країні і найкраще оснащену спостережну астрономічну базу, сотні висококваліфікованих фахівців та унікальну наукову школу, а також свій імідж як однієї з провідних держав щодо астрофізичних та космічних досліджень.

Незрозуміле нам й ігнорування урядом демократичних принципів і законності. Так, працівники обсерваторії ще 1 березня цього року обрали нового директора, якого міністерство досі не затвердило.

Враховуючи сказане, зокрема, утилітарний підхід МОНМС України до фундаментальних досліджень, що іноді суперечить не лише світовій практиці, але й здоровому глузду, трудовий колектив обсерваторії на зборах практично одностайно висловився на користь переходу НДІ «КРАО» до складу Національної академії наук України.

Цей відкритий лист до Президента України Віктора Януковича, здається, не потребує коментарів. А якщо і потребує, то у контексті ситуації, яка спостерігається сьогодні в галузі науки. Її аналіз підготовлено на основі матеріалів доктора фізики-математичних наук, заступника міністра освіти і науки у 2008–2010 роках Максима Стріхи (стаття «Українська наука: виклики більшого часу»), аcadеміка НАН України В. М. Локтєва (*«Чи переживе наука фінансовий голод?»*) та аcadеміка РАН В. Е. Захарова (*«Наука в Росії и в современном мире»*).

Головна теза, присутня в усіх цих статтях, це катастрофічне недофинансування науки на теренах котицького Радянського Союзу. Для України це 0,3% національного валового продукту проти 1,3–1,5% неспівставно більшого ВВП Радянського Союзу. (Порівнямо: в Америці це 3% ВВП). І якщо стану російської науки українцям доводиться лише заздрити, адже Україна має можливість витрачати, зокрема, на дослідження в 30 разів менше коштів, ніж Росія, то росіянин В. Е. Захаров небезпідставно говорить про те, що і у них «наука находитися в критически плохом состоянии, худшем, чем когда-либо за 285 лет своего существования». Но і російська політична еліта дивиться на неї «чисто утилітарно», так само, як це відбувається і в Україні. М. Стріха зазначає, що у 2010 році «вперше за добу незалежності зник окремий департамент у МОНМС, який професійно опікувався проблемами науки». Його об'єднали зі структурами, що займаються питаннями ліцензування та акредитації, поставивши в рівень з цими суто допоміжними функціями. Науковець нарікає на «стиль керівництва» МОНМС ще й тому, що, крім прагнення негайній матеріальної віддачі, ке-

рівництво явно симпатизує соціогуманітарним напрямкам науки, які, на відміну від природничих, аж ніяк не є запорукою науково-технічного прогресу. Це можна відстежити, зокрема, проаналізувавши умови, на яких проводилися міністерством два останні конкурси в рамках бюджетних кодів «Підтримка фундаментальних (прикладних) досліджень у ВНЗ». Міністерство встановило прохідний бал для оцінювання проектів природничих напрямів удвічі вищим, ніж для соціогуманітарних, що працюють не на перспективу, а можуть обслуговувати суспільство вже сьогодні, створюючи в ньому певну атмосферу, і «об'єктивна вартість яких у багатьох викликає сумнів». У результаті залишилися без фінансування 44% робіт з фізики, 41% — з приладобудування, 39% — з інформатики і кібернетики, 29% — з електроніки, по 28% — з хімії і машинобудування.

Єдиним острівком стабільності, як зазначає аcadемік Стріха, залишається НАН України, але й та швидше за все тримається на плаву лише завдяки авторитету та організаторським здібностям її керівника з 1962 року Бориса Патона. Втім, коли він відіде від справ, аcadемії загрожує стати жертвою райдерських захоплень, адже на її майно вже давно заходить кримінальні угруповання. І захищають її, як показують подібні приклади, буде нікому. Но й урядовці та політики вважають академію «надто «вітратною» й дорогою «іграшкою» для нинішньої України».

Серед ВНЗ до списку тих, які «продемонстрували до-сить низькі результати наукової та науково-технічної діяльності», потрапили, зокрема, і Національний університет «Києво-Могилянська академія» та Національний університет «Остrozька академія». Щодо їх заслуженого бренду та

реальної ваги в науці коментарі зайві. Але єдиною вимогою і критерієм оцінювання роботи університетів, яке відбулося у лютому цього року, стало вміння заробляти ними кошти. Як свідчить М. Стріха, нині вже визирєває рішення про державну підтримку лише «тих науково-дослідників робіт, які можуть мати продовженням інноваційні проекти в економіці». І це в той час, як найціннішими у науковій сфері, на думку М. Стріхи, є українські фундаментальні дослідження, які дають надію на розробку успішних технологій у майбутньому.

А ось — бачення ситуації працівником «стабільної» НАН України аcadеміком В. Локтєвим. Він теж скаже, що «високі інстанції» «намагаються розотрощити малюсінку аcadемію, яка з усіх сил намагається втіматися на плаву і працювати на благо країни». Працюючи також в університеті теоретичної фізики ім. М. Боголюбова, В. Локтєв повідомляє, що керівництво наукових закладів левову частку часу змушене присвячувати не фаховим, а фінансовим питанням, яких суттєво додалося з початку року, а також зауважує, що Україна вже давно стала місцем підготування кваліфікованих кадрів для інших держав. Молоді науковці, які мають мізерну зарплату і практично не мають перспектив щодо забезпечення житлом (якщо Російська аcadемія наук заселила молодими науковцями 5 тисяч квартир, то для Української їх виділено лише 60), без особливих зусиль знаходять роботу за кордоном. Но ставлення до науки там зовсім інше. Річний бюджет лише одного з провідних світових центрів науки Массачусетського інституту становить 2,5 млрд. долларів, і це на порядок більше, ніж фінансування НАН разом з 150 інститутами.

Кримська астрофізична обсерваторія

А над фундаментальною науковою в Україні нависла ще одна загроза — передведення її під патронат університетів, що і стало поштовхом до написання відкритого листа працівниками «КРАО» до українського Президента.

Про те, що являють собою наука і мораль у нинішніх ВНЗ, хоча дещо розповісти із власного досвіду на простенькому прикладі. 4 лютого виповнилось 5 років з дня трагічної загибелі доцента кафедри історії України Таврійського національного університету Жанни Мони.

Звинувачена в одержанні хабара під час іспитів, жінка кинулася під потяг. Вважаючи за необхідне реабілітувати її ім'я (бо, на моє переконання, хабарники під потяг не кидаються), в пошуках істини я опітала багатьох людей, які оточували Жанну. Думки були різними, але ситуація усіма визнавалася як екстрадординарна. На той час не лише я вважала, що подібну образу (наклеп) можна змінити тільки «кров'ю», і написала відповідну статтю, аби реабілітувати її жінку хоча б посмертно. Накопичений за роки, що сплинули з того часу, досвід зі спостереження за схожими обставинами докорінно змінив мое бачення того, в чому звинувачували доцента. Сьогодні я добре знаю, що одержання викладачем грошей від студентів є не нонсенсом, а всезагальна практикою, і навіть не засуджу людей, які все це дозволяють. Но розумію: багато з тих, хто бере, в іншому разі будуть змушені підшуковувати собі «кращу» роботу, і ВНЗ можуть втратити кваліфіковані наукові кадри. А ось тих, хто дає, і в результаті отримає не підкріплених знаннями дипломи, можна вважати справжньою загрозою для оточення. Залишається дякувати Богові, що в медуніверситетах немає заочних відділень. Но чимало студентів-заочників замість сесій просто здають двічі на рік додатково по тисячі дві гравінь, навіть не уявляючи назви предметів, оцінки за знання яких вони «профінансували». Так що сприймати ВНЗ як серйозні наукові осередки із таким «продуктом» аж ніяк не доводиться. Думаю, що не передбачається в майбутньому і «перевиробництва» наукових кадрів.

А тепер — трохи порівняючи назви предметів, оцінки за знання яких вони «профінансували». Так що сприймати ВНЗ як серйозні наукові осередки із таким «продуктом» аж ніяк не доводиться. Думаю, що не передбачається в майбутньому і «перевиробництва» наукових кадрів. Як зазначає

надіального аналізу щодо ситуацій, пов'язаних зі станом науки у котицькому Радянському Союзі та нинішніх Україні і Росії. До нього вдаються як російський, так і український науковці.

В. Е. Захаров згадує про багатократне збільшення фінансування науки у 1945 році, яке мало результатом створення впродовж 4 років атомної бомби та закладення фундаменту для майбутніх космічних досягнень. Все це супроводжувалося одномоментним підвищенням оплати праці тим, хто має наукові ступені, в кілька разів. А ось економіст Єгор Гайдар, шлях якому до влади прокладали, зокрема, і науковці, котрі своєю пра佐важисною активністю сприяли закінченню радянського періоду історії, заявив, що науки і так «забагато» й вона «може почекати». Як наслідок — фінансування науки зменшилося у багато разів, а відповідно — і зарплата її діячів. Звісно, звідки ж ті кошти на фінансування майбутнього, якщо для них є кишені різноманітних гайдарів?

Так само аcadемік В. Локтєв доходить висновку, що «шкода, завдана вітчизняній науці у пострадянський період, підводить її набагато близче до межі існування, ніж політичний режим радянської доби». Обґрунтуючи це, він наводить чимало цитат із праць іноземних авторів щодо рівня радянської науки. Один із американців пише: «У Москві проживає більше видатних математиків, ніж у будь-якому місті світу». Щодо фізики: «У цій галузі радянські вчені вже впродовж двох десятиліть є авторами найбільш значущих досліджень». Астрофізика: «Радянський Союз перебуває в авангарді світових розробок». Тож аcadемік В. Локтєв, визнаючи, що «гуманітарні науки були занадто ідеологізованими і перебували у не найкращому стані», зазначає, що жадана багатьма політична й інтелектуальна свободи не вправдовує тих катастрофічних втрат, яких зазнала наука в пострадянську добу.

Адже, як констатують всі згадані науковці, аби повернути втрачені в науці позиції, доведеться вкласти в неї незрівнянно більше коштів, ніж для підтримання вже існуючого потенціалу. А нинішній середній вік діючих науковців — близько 60-ти років, і за ними зіє юна супортує, та чи знайдуть вони там спокій і щастя? Бо, «хто матір забуває, тогоді Бог карає»...

Тамара СОЛОВЕЙ

академік, подібну до російської руйнацію вітчизняної науки здійснив хіба що Гітлер. І майже за 70 років після закінчення війни одна з найбагатших країн світу Німеччина так і не може повернутися щодо науки на свої довоєнні позиції.

Втім, у Росії вже й сьогодні місце фахівців нерідко займають пройдисвіти. Ось лише приклад, який наводить аcadемік В. Захаров: «...прощаете не-кий В. И. Петрик, недоучившийся психолог и бывший уголовник, осужденный по 13 статьям Уголовного кодекса, от мошенничества до покушения на грабеж. Ныне он — «частный учёный-изобретатель» и научный консультант партии «Единая Россия». Один из проектов Петрика, что не пройшов навіть наукової експертизи, планується профінансувати у розмірі... 15 трильйонів рублів.

У той же час як в Росії, так і в Україні вирошло покоління неграмотних людей. Аcadемік Захаров пише: «На факультете журналистики МГУ в жовтні цього року 82% першокурсників не справились з диктантом, совершивши від 8 до 80 ошибок на текст».

А тепер наша кримська реальність. Одна із тутешніх телепрограм

КРИМСЬКИЙ ДІМ УКРАЇНСЬКОЇ ВИШИВКИ

(Закінчення.)

Поч. на 1-й стор.

Заходимо всередину і потрапляємо у три виставкові зали, оформлені за останнім словом демонстрування експонатів з використанням скляних вітрин і шухляд у шафах. У першому від входу залі під білим барельєфом Віри Роїк знаходитьться карта історико-етнографічного районування України кінця XIX – початку ХХ століття.

Перейшовши в зал ліворуч, потрапляєш у чаруючий світ українського орнаменту та його символіки. Тут вперше в Криму показано весь процес старовинного виробництва тканин у домашніх умовах і перетворення їх у готовий виріб, знайдя праці – серпи, ціп, льоном'ялка, гребені для чесання волокна, прядки, ткацький верстат, а також зразки лляних і конопляних ниток. Від одного покоління до іншого майстрині з любов'ю вдосконалювали досягнення своїх попередниць. Вони шили одяг, скатертини, рушники, завіски, серветки, мереживні кайми і прикрашали їх ручною вишивкою. Кілька варіантів оформлення цих виробів демонструються в експозиції.

Однією з характерних особливостей української вишивки є яскраво виражена регіональна самобутність. Кожну з її прикметних ознак і відмінних рис можна простежити на сукнях, сорочках, декоративних виробах, вишивках традиційними техніками і стилями Полтавщини, Кіївщини, Поділля, Полісся, Галичини та інших регіонів країни.

Особливо великий вибір у колекції рушників. Вони завжди займали у будинках людей головне місце – у кутку. Їх навішували на ікони ликів святих.

— А в Аргентині, коли я був на зустрічах з нашими співвітчизниками, — розповідає митрополит Сімферопольський і Кримський Лазар, — вони ставилися до рушників, як до святині, ви-

тирали ними сльози ностальгії за Батьківчиною.

У третьому, меморіальному залі Віри Роїк розміщені вироби, вишиті її руками, численні нагороди, грамоти, дипломи, яких вона була удостоєна за довге, майже столітнє життя, прижиттєва подорож-карта з виставками, колекція сувенірних наперстків з усього світу. Захоплюють зразки мережок і картишів, виконані майстринею в різni періоди творчості, починаючи з 1938 року. А в спеціальному експозиційному модулі з предметами меблів і декору відтворено інтер'єр її квартири.

Цей музей мама чекала давно, щоб показати, як вишивка може об'єднати всі культури народів Криму, — сказав Вадим Роїк, син майстрині. — Його урочисте відкриття стало по-справжньому щасливим днем для всієї нашої родини. Ще одна приємна новина: днями вийшло з друку друге, доповнене видання книги Віри Сергіївни «Мелодії на полотні», а в квітні 2013 року до 102-ї річниці з

дня її народження буде проведено I Всеукраїнське бієнале народної вишивки імені Віри Роїк. Ми вдячні всім за вшанування пам'яті моєї мами, Героя України. А нині плануємо зосередити свої зусилля на впорядкуванні площини її імені в Сімферополі.

Музей лише отримав кримську прописку, а його колекція вже почала поповнюватися новими експонатами. З малої батьківщини майстрині – м. Лубен Полтавської області директор краєзнавчого музею Тамара Дяченко привезла вишитий рушник і дві художні картини зображеннями вулиці та храму, неподалік якого вона жила в місті. Ірина Грінь, директор Лубенської ЗОШ № 7, в якій обладнана музейна кімната Віри Роїк, передала в пам'ять про берегиню українських звичаїв та обрядів, як її називають в школі діти, виготовлену одією з учениць декоративну композицію зі шкіри.

Побажання про співпрацю з новим музеєм у збереженні та розвитку традицій народного мистецтва, освоєнні нових технік вишивки висловила заступник генерального директора Українського центру народної культури «Музей Івана Гончара» в Києві Тетяна Пощивайло. З Волині та від директора Рівненського краєзнавчого музею Олександра Булиги привіз привітання з відкриттям у Криму музею української

вишивки імені Віри Роїк її давній друг та учень, вишивальник з Луцька Юрій Савка, від голови Львівського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України Зіновії Краковецької і майстрині Любові Горак — Олена Олійник, із Запорізької області — почесний громадянин м. Мелітополя Володимир Різник, із Кіровоградщини — Олександр Овчарук.

У цей день своїми спогадами про Віру Роїк ділилися всі, хто зінав її, співпрацював з нею, створював поезії та пісні за мотивами її життя, в

якому вона була очевидцем двох світових воєн, та декоративно-прикладної творчості, що стала її професією, рятівною соломинкою після контузії і художньою лірою.

Заняття вишивкою об'єднує людей різного віку і національностей. Знаменіті стіблки Віри Роїк полтавською гладдю та інші в залі за столиками з усім вишивальним матеріалом показували учасникам презентації музею учениці Віри Роїк — Світлана Лавренюк з Сімферополя та Евгенія Жукова з Джанкоя. А за сусіднім столиком разом з учителькою Іриною Александровою з не меншою старанністю, ніж досвідчені майстрині, вишивали декоративні серветки учениці Маленської ЗОШ Сімферопольського району Віка Шинкаровська, Вероніка Третьякова і Ліда Шульгіна. Для них заняття вишивкою — поки що лише хобі.

— Ми і співаемо, і вишиваемо, — кажуть, відзначаючи, що найкраще гладдю входить у Вероніки. З музичними номерами на

відкритті музею виступили учасники вокальних ансамблів сімферопольських гімназій № 9 і № 20, ЗОШ № 26 і № 33. Заняття вишивкою розвиває естетичний смак, розширяє знання і кругозір з народознавства, тому інтерес до нього постійно зростає. Наша екскурсія за експонатами нового музею української вишивки імені Віри Роїк, одного з двох іменних музеїв, відкритих в Україні за роки незалежності, закінчувалася відчуттям доторку до витоків родоводу, краси кольору і композиції, які піднімають наше життя і побут над буденістю, наповнюють його всіма барвами на-вколошнього світу. Вона була для нас, як і всіх інших учасників церемонії презентації, першою. В Етнографічному музеї, за словами його директора Юрія Лаптєва, сподівається, що наступні екскурсії для широкого кола відвідувачів, заняття зі студентами і майстер-класи кращих вишивальників перетворять його у центр формування самосвідомості дітей і дорослих усіх національностей Криму.

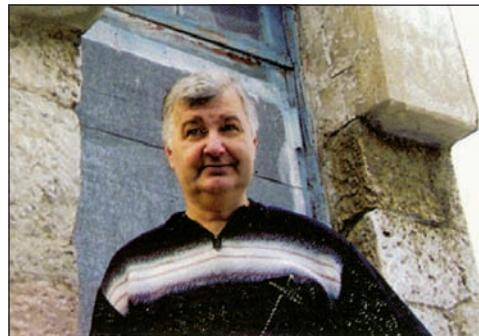
Валентина НАСТИНА

ПОЕЗІЯ ВИШИВКИ І СЛОВА

Віра Сергіївна Роїк — жінка-легенда, непрервешана Майстриня української народної вишивки, Герой України. Вона не дожила до свого столітнього ювілею кілька місяців. За своє тривале творче життя вона встигла зробити чимало. Усе, що вона зробила свою щоденною нелегкою працею, — стало окрасою нашого духовного життя. Усі її вишиті роботи — рушники, панно, килимки, серветки та багато інших виробів художньої вишивки

Славні пам'яті Героя України, уродженець лубенки Віри Роїк присвячується

I
два пташки рук над полем полотна дороги нитка з голкою раїни хтось шив-поров хтось вишивав — вона натхненно проспівала Україну вдихаючи моління в муліні сум падолисту сміх весняних

крапель їй оживав тонкоголосо штапель шиття-буття збувалося трудне вона зайшла як промінь до темниці вона зйшла як посмішка на лиля в похмурий світ скупий до увертурю такі приходять не по сто в шеренгу з таких хіба — Марія Приймаченко та поруч Катерина Білокур

II

з бабусині казки в сивій світі із маминої пісні край вікна із барв барвінку степу-сонцесвіту крізь серце голки вишилась весна про це Сула шепталась з берегами вглибала небом юності ріка і хтось почав життя мого пергамент з червоного і чорного рядка дівча посульське зростом з колосок ішо такий несмілій голосок ще я у снах мрійлива і щаслива та юних рук летючі ластівки за стібом стіб мережили нитки і обертали вишивку на диво

III

з любові що тримає світ на світі із пісні в лузі з верб у сивині ввібрата барви і шиттям пролити за що не знаю суджено мені я ще мала іще несмілі рухи та хтось стойте незиримо за плечем і направля мої поспішні руки і просто в серце поглядом пече стібки лягають то улад то криво а голос над плічми розправив крила і вимагає — будь і не забудь свого народу радоші й гіркоти твої стібки це теж слова і ноти не відступись якщо обрала путь

IV

моє натхнення квітне як весна воно завзвичай рвінє і крилате лише боюся як би не збражати

демонструватимуться в кімнаті-музеї її імені, що днім відкрилася в приміщенні Кримського етнографічного музею м. Сімферополя.

Нещодавно на могилі Майстрині було відкрито красивий пам'ятник, а незабаром має вийти книга спогадів про В. С. Роїк.

Поет Сергій Сурмач, земляк Віри Сергіївни з міста Лубни, що на Полтавщині, котрий нині мешкає в Криму, присвятив своїй знаменитій земляці вінок сонетів «Я, Віра...». Книга побачила світ у видавництві «Доля» за фінансової підтримки поченосного громадянині міста Мелітополь Запорізької області Володимира Івановича Різника.

Книга чудово ілюстрована кольоровими репродукціями вишивок Віри Роїк. У своїх сонетах Сергій Сурмач яскраво, поетично розповідає начеб від особи самої Віри Роїк про її життя, про художнє творіння її працьовитих рук. У передньому слові до вінка сонетів «Я, Віра...» член Національної спілки письменників України Наталія Баклай з міста Лубни зазначає: «У хвилюючих рядках сонетів переплелися традиційність національно-

го мистецтва української вишивки та особиста доля вишивальниці. Автор підводить читача до роздумів, переживань, повертає до предковічного поклоніння красі:

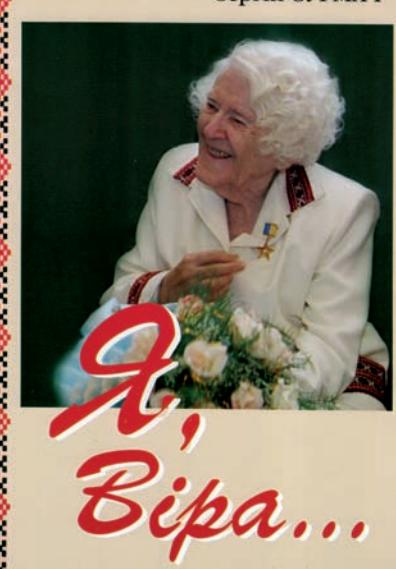
...з бабусині казки в сивій світі із маминої пісні край вікна.

Бо саме так і творила свої полотна Віра Сергіївна, наповнюючи піснями і хрестиками рушники, сорочки, панно, серветки, скатертини, мережками вистеляючи шлях до спраглих душ українців. Дарунком і поклонінням її таланту стане цей вінок сонетів Сергія Сурмача, який оприлюднив Вадим Михайлович Роїк — достойний син своєї матері, аби ми могли насолодитись вишуканою майстерністю, «вкраїнським хрестоцвітом», високою Поезією вишивки і слова».

Зазначимо, що вінок сонетів виконано майстерно і вельми художньо. У ньому й справді переплелися музика високого Слова і сонячні барви української вишивки.

Пропонуємо нашим читачам ознайомитися з вінком сонетів С. Сурмача «Я, Віра...», осікльки наклад книжки невеликий — всього 600 примірників.

Данило КОНОНЕНКО

Сергій СУРМАЧ

я відпускала серце у полі
знашла на чорноморському
роздолі нову домівку і казковий світ

мигтіла голка весело і часто
пекла в очах безсонь

сиваська сіль
найбільше вишивати хотілось
щастя

але частіше вишивався біль
в шумкі шовки полтавської левади
я загорнула кримських гір
смарагди

і тут мое коріння проросло

XIII
щоб світу ствердить право
на кохання

бо що він вартій без любові світ
я вишивала звечора до рання

немов тримав невидимий магніт

бувало кинеш працю спересердя
як сонце сяде горам за вершки
та все до чого доторкнешся серцем
ніколи не бував заважким

коли ж підхопить лети течія
й святий Петро всміхнеться ти чия
нехай за мене скажуть рушники

картини країн квітів пелюстки
нехай замовлять слово на цій учті

XIV

і пісні дати крила рушників
обслоні ніч дати шанс на ранок
я зроду не вкладала в працю пів-
дущі пучки стираючи до ранок

оце й усі нетлінніці мої
все що надбала що навишивала
на рушниках співають солов'ї
ви ними по мені запніть дзеркала

я залишаю вам свої скарби
калин коралі золото верби
і віру у святу мою Вітчизну

я вже піду спочину уночі
метелика що плаче на свічі
пучками зашкраблими затисну

XV

дві пташки рук над полем полотна
з бабусині казки в сивій світі
з любові що тримає світ на світі
моє натхнення квітне як весна

на вістрі голки я вмістила світ
в тоненьку нитку

всеноародну долю
як птах який співає лиш на волі

я вишила вкрайнський хрестоцвіт

я йшла щодня як на розп'яття

п'яльців
мовшила корогви чи прaporи
неначе кров із вколового пальца
я виливала душу в кольори

я вишивала мов співала пісню
літала гладію хрестиком цвіла
пила із чаши творчості трутину
та так що відірвавись не могла

як країка літ обірветься з роками
я в рідній краї вертатиму дошами
які зшивання землю й небеса

як на розп'яття п'яльців
до спину серця до відмови пальців

не задля похвали і срібняків

я вишивала завше як востаннє
щоб світу ствердить

право на кохання

і пісні дати крила рушників

Сергій СУРМАЧ «Я, ВІРА...»

ВІНОК СОНЕТИВ

немов заклали в неї динаміт

бува вповзуть зневіри храбусти
душі на дно і точать «кінь усе це»
а треба ж кожну нитку через серце
немов крізь вушко голки

пропустить

і поселити в ній свою тривогу
свою любов надію віру в бога
та в перемогу вічного добра

і на канву лягають світлотіні
і легшає на серці Україні
і рушники як хвилі у Дніпра

VI

в тоненьку нитку всеноародну долю
закодувати прагла зберегти
було в житті всього мені доволі
медів любові і тернів біди

я розділила шлях з моїм народом
і гнів утрат і сльози перемог
і людомор зі штучним недородом
отої одвічний наш великий льох

усе це пам'яталося у нитці
я заполочі кланялася низько
бо не могла інакше не могла

тож не питайте чом проста бавовна
що повна сліз і віри в рідне повна
у мене під рукою ожива

VII

як птах який співає лиш на волі

спекотний край міфічної Тавриди
мені нову наснагу дав творити
ї дарунок долі синове тепло

VIII
я вишила вкрайнський хрестоцвіт
тернову тугу нашої голготи
Вкраїнонку обернену на міт
в плачах і думах гнаної голоти

я вижила у невиживний час
воєнної геєнної години
я вишила епоху без прикрас
у величі і низості людини

розчахнутий навпіл двадцятій вік
з війни вернувся сивим чоловікі
і я немов чужа від бомбопаду

та цілу ніч в німіючих руках
шиття кровить немов підранок-птах
наповнюючи вірою лампаду

IX
я йшла щодня як на розп'яття
п'яльців
мовшила корогви чи прaporи
неначе кров із вколового пальца

я вишивала мов співала пісню
літала гладію хрестиком цвіла
пила із чаши творчості трутину
та так що відірвавись не могла

як країка літ обірветься з роками
я в рідній краї вертатиму дошами
які зшивання землю й небеса

які зшивання землю

МИКОЛА БОГОЛЮБОВ І УКРАЇНА

Нешодавно львівський фізик Василь Ігнатюк подарував мені книгу «Микола Боголюбов і Україна». Переглянувши її, я подумав, що така книжечка неодмінно повинна бути в Сімферополі! І не будь-де, а саме в нашій «світличанській» бібліотеці. Адже небайдужі і діяльні кримські українці могли б почерпнути у ній багато цікавого. Науковець, вислухавши мої аргументи, люб'язно передав одну книгу сімферопольцям — мовляв, нехай це буде своєрідним дарунком кримському українству від Інституту фізики конденсованих систем.

* * *

А стосовно обставин появи на світ цієї книги, то Василь Васильович дав таке роз'яснення:

— Автором ідеї видання книжки був академік Ігор Рафайлович Юхновський, почесний директор Інституту фізики конденсованих систем НАНУ та колишній керівник Інституту національної пам'яті. Цю ідею підхопив та палко підтримав Ігор Мриглод, академік НАН України, директор вищезгаданого інституту. До авторського колективу долучився і Юрій Головач, доктор фізико-математичних наук, завідувач Лабораторії статистичної фізики складних систем — відомий в Україні та за кордоном популяризатор науки. Не міг залишитись остроронь і Василь Ігнатюк, кандидат фізико-математичних наук, старший науковий співробітник відділу квантово-статистичної теорії процесів катализу, який у розмові з автором цих рядків жартома (хоча і не безпідставно) називав себе «правнуком М. М. Боголюбова по науковій лінії».

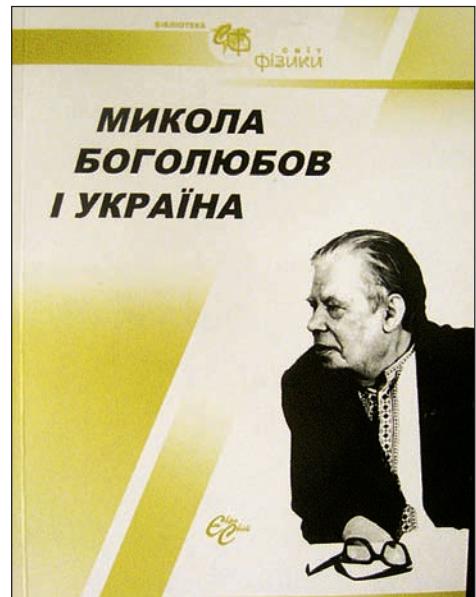
Як розповідав Василь Ігнатюк, робота з підготовки виставки, приуроченої до 100-річчя Миколи Миколайовича Боголюбова, що передувала виходу книжки (загалом — пошук архівних матеріалів, фотографій, свідчень очевидців), незважаючи на те, що потребувала чимало часу та зусиль, захопила, що називається, «з головою». Виявилось, що історія науки (якщо до неї ставиться серйозно, як і до всього іншого у житті) є НАДЗВИЧАЙНО цікавим заняттям. До того ж вільній енциклопедії (Вікіпедії) українською мовою наведена досить коротка, неповна, а місцями і недостовірна інформація про цю унікальну особистість. Починаючи із середини 90-х років, опубліковано чимало спогадів учнів та колег про Миколу Миколайовича. Надзвичайно цікаві матеріали про цю людину можна знайти у книжці його брата Олексія Миколайовича — середущого з трьох братів Боголюбових. Своє завдання ми бачили насамперед у тому, щоб більше розповісти про те, що пов'язує Миколу Миколайовича з Україною і який слід залишила його праця саме в Україні. В такий спосіб нам хотілося висловити глибоке пошанування людині, яка для нас — львівських фізиків — стала хресним батьком у справах становлення і розвитку статистичної та математичної фізики: саме академік Микола Боголюбов благословив створення першого підрозділу академічної науки в царині фізики у Західній Україні. За його підтримкою 40 років тому постав у Львові відділ статистичної теорії конденсованих станів (тоді Інституту теоретичної фізики АН УРСР у Києві), з якого, власне, і розпочалася історія Інституту фізики конденсованих систем НАН України, утвореного в 1990 році з ініціативи академіка І. Р. Юхновського.

* * *

...Заглибившись у читання, я вже не міг відірватися. Попри суху «фізичну» тематику, книга містить море найрізноманітнішої і надзвичайно цінної інформації з багатьох галузей. По-перше, є багато цікавого про братів великого фізика. Всі вони були довгожителями: якщо самого Миколу Боголюбова (1909-1992), який був найстарішим з братів, було обрано членом Наукового товариства ім. Т. Г. Шевченка у 1990 році, то можете уявити його працездатність! Не кажу вже про авторитет у наукових колах. Середній брат Олексій Боголюбов (1911-2004) був видат-

ним механіком і математиком, всесвітньо відомим дослідником історії науки, доктором технічних наук, членом-кореспондентом НАН України. Треба сказати, що цікавий напрямок самореалізації обрав для себе наймолодший із братів Боголюбових — Михайло (1918-2010). Михайло Боголюбов, на відміну від братів, не став «технарем», він вивчав іранські і семітські мови в Ленінградському університеті. Під час навчання Микола Боголюбов надавав йому підручники і словники східних мов, підтримуючи зацікавлення молодшого брата. Закінчивши університет у 1941 році, Михайло упродовж чотирьох років викладав перську мову у Вищій школі Червоної Армії, зокрема готовував кадри для проведення Тегеранської конференції 1943 року. Після війни Михайло Миколайович вивчав ягнобську мову, якою розмовляли представники нечисленної народності у важкодоступній гірській ущелині Ягноб (верхів'я Зерафшану, Таджикистан). Волею долі ягнобці стали останнім з депортованих народів у СРСР: у 1970 році в ущелині Ягноб прибули військові вертолітотоцтва, які вивезли нечисленний народ у долину — вирощувати бавовник.

Погодьтеся — факт маловідомий, майже сенсаційний. А оськільки інтелігенція Криму прекрасно обізнана із тим, що таке депортация, то такі цікаві дані про Таджикистан і ягнобці повинні бути затревуваними. Я пошкодував, що не встиг прочитати цю книгу раніше (вона побачила світ ще в 2009 році), адже львівський філолог, іраніст Ярема Полотнюк (син письменниці Ірини Вільде) міг бы багато чого доповнити. Найімовірніше, він добре знатав Михайла Боголюбова, адже і сам вчився у Ленінграді, і в Таджикистані бував неодноразово. На жаль, Ярема

Євгенович Полотнюк (наш давній приятель і невтомний популяризатор «Кримської світлиці» у Львові) не так давно пішов з життя... Із сумом згадуючи побратима, із яким навіть не встиг попрощатися, я хочу звернутися до наших читачів: «світличани», поспішайте контактувати між собою! Цінуйте кожну хвилину!

* * *

А ось рядки, які найкраще характеризують академіка Боголюбова:

«Він виділяється серед дослідників у галузі теоретичної фізики надзвичайним багатством результатів фундаментальної вартості. Після його безпрецедентної діяльності теоретична фізика набула зовсім іншого вигляду...» Ці слова належать Віталію Шелесту, синові найпатріотичнішого первого секретаря ЦК КПУ Петра Юхимовича Шелеста, знятого зі своєї посади Брежнєвим у 1972 році.

Можна бше навести цитату з книги Ігоря Юхновського «Політика. Вибрані праці» — Видавництво Львівської політехніки, Львів, 2010: «...Не було грошей, щоб надрукувати мою кандидатську дисертацію. Отже, текст і величезні формули я у великому зошиті на добром фінському лінійованому папері акуратно написав від рук. І вирішив поїхати з тією дисертацією в Москву, в МДУ до Боголюбова. На той час він був академіком Радянського Союзу. Вважалося, що до нього добрatisя дуже важко. Але я потрапив до

Боголюбова на семінар. А коли семінар закінчився, я підійшов, сказав, що я «зі Львова», і спітав, чи може він подивитися мою дисертацію, написану від руки. «Коли ж, запитую, мені до вас прийти?». Відповідь була: «Завтра». Він був геніальнюю людиною. На другий день я прийшов і почув від нього схвальну: «Все хорошо, все хорошо. Можете представлятися». Тоді я запитав: «А ви будете моїм опонентом?». Це було взагалі нахабство, бо Боголюбов не всім дозволяв наявіті підійти до нього, а не те, щоб відповідати на такі запитання. А тут якісь хлопчища зі Львова з дисертацією, написаною від руки... Проте він погодився. З того моменту я одержав прихильність московської групи фізиків, які були в оточенні Боголюбова. Тобто уже з кандидатської дисертації перед мною відкрився науковий світ цієї школи у Москві і в Києві. Тому казати, що мое наукове зростання відбувалося в якісь львівській ізоляції, було б неправдою. Після успішного захисту дисертації мене почали запрошувати на наукові конференції до Києва, часто за прошукавши й до Москви. Важко зрозуміти й повірити щодо сьогодні, але світ фізиків у Радянському Союзі — це був світ незалежних і дуже шанованих людей, і влада, органи НКВД до фізиків, мені здається, не чіплялися. Фізики мали величезну ідеологічну автономію. Наши міркування мали радше філософський характер: це була філософія і природи, і думки людської...»

Прив'язуючись до цієї думки, я хочу торкнутися ще однієї актуальної для кримського українства теми. Дехто нам дорікає, що «Кримська світлиця» надто прагне «обілити» УПА. Зрозуміло, що правдива інформація про повстанську армію не вписується в плани ідеологів «руського світу». І ми їм погані помічники, бо прагнемо розбудовувати Українію. Але якщо говорити про росіян, то вони різні, з-поміж них є дуже багато таких, до кого ставимося із широкою повагою та любов'ю. Але люблячи з-поміж них найкращих, ми не зобов'язані відрікатися від своєї історії. Тому, користуючись нагодою, наведу ще один уривок із спогадів Ігоря Юхновського. Ось як виглядає правда очима радянського юнака і, без сумніву, молодого антифашиста:

«Ми дуже радилися перемогам Радянської Армії — у Сталінградській битві, на Курській дузі й так далі. Ми настільки зненавидили німців, що коли прийшли радянські війська в 1944-му році, то я одразу пішов добровольцем у Червону армію. Батьки могли мене не пустити, добитися звільнення, але перемогло мое невіртимне бажання помстити тим бундючним і жорстоким зайдам. Відходячи, німці забирали чоловіків. Ми втікали від німців у діброву під Кременцем, там був величезний ліс і такі яруги, що німці боялися туди йти. Там я вперше зустрівся з нашими партизанами. Це були дуже гарні, милі хлопці з УПА. Це були юнаки зі справді українським покликанням. На них була яксь святість. І до них ставилися, як до обраних...»

Зауважте, українськими повстанцями захоплюється та сама людина, яка і до академіка Боголюбова ставиться з пістолетом! Як кажуть, хто на що заслужує...

Як написано у книжці, і як стверджував сам Боголюбов, у нього було дві батьківщини — Росія та Україна — і дві рідні мови — російська та українська. Українцем за духом він став у селі Велика Круча, де вперше пізнати історію цього краю і побутив поезії Шевченка. Протоколи перших наукових семінарів він записував українською мовою і перші його публікації написані теж українською. Учас, коли почали нищити українську інтелігенцію, Микола Боголюбов визнав себе українцем і вважав себе ним упродовж усього свого життя. Під його благотворним впливом кардинально змінилися точні науки в світі, змінився ландшафт науки в Україні. І як любить повторювати Ігор Рафайлович Юхновський: «Над нами витав дух генія...». Просто ми ще не вповні це оцінили.

Сергій ЛАЩЕНКО

ВРУЧЕНО НОБЕЛІВСЬКІ ПРЕМІЇ

Король Швеції Карл XVI Густав вручив у залі Стокгольмської філармонії Нобелівські премії 2012 року з медицини, фізики, хімії, літератури та економіки. Дев'ять лауреатів найпрестижнішої в світі нагороди приймали з рук монарха диплом і золоту медаль, передає ІТАР-ТАСС.

Голова правління Нобелівського фонду Маркус Сторк, який відкрив церемонію, у своїй промові заявив, що ті досягнення, котрі відзначаються Нобелівською премією, є багатогранною ілюстрацією «великої кількості проявів людського генія». «Відкриття, винаходи, літературні праці та боротьба за мир, які удостоєні Нобелівською премією, прямо або побічно мають вирішальне значення для повсякденного життя», — сказав він.

Премію в галузі фізіології та медицини одержали японець Сін'я Яманака і британець Джон Гірдон, які відкрили те, як «дорослі клітини можуть перепрограмуватися у стовбурові». У галузі фізики лауреатами стали француз Сергій Арош і американець Девід Вайнленд, експерименти яких «відкрили двері для безпосереднього спостереження і управління окремими квантовими системами без їх руйнування». Американець Роберт Лефковіц і Брайан Кобілка стали лауреатами з хімії «за дослідження рецепторів G-білків», що забезпечують здатність клітин відчуваюти навколоїнне середовище і пристосовуватися до нього. Китайський письменник Мо Янь удостоєний високого звання за те, що він з «галоюційним реалізмом об'єднує історію, казку і сучасність».

Американець Елвін Рот і Ллойд Шеплі одержали премію Державного банку Швеції пам'яті Альфреда Нобеля за «розробку теорії стійких розподілів і практики моделювання ринків».

Після вступного слова голови відповідного Нобелівського комітету лауреати виходили на авансцену, за традицією прикрашенню тиличами живих квітів, — від яскравих до пастельних тонів, де з рук Його величності приймали почесну нагороду, перебуваючи в центрі кола, що містить в собі букву «N», — символ Нобелівського фонду і Нобелівських премій.

Премія миру, згідно із заповітом Нобеля, була вручена раніше в Осло Євросоюзу — за розвиток мирних ініціатив і демократії на континенті. Нобелівські медалі з профілем засновника премії виготовлені з 18-карбатного золота. Вартість кожної з них, за підрахунками експертів, становить на сьогоднішній день 52 811 шведських крон (8 тис. доларів).

Сума Нобелівської премії у 2012 році була скорочена на 20% — до 8 мільйонів шведських крон (1,1 мільйона доларів), щоб уникнути дестабілізації фінансового фонду, з якого здійснюються виплати.

ЦЕ НЕ ОСТАННІЙ ПАРАД!

ПРОШУ СЛОВА!

БАЗАР ЯК ДЗЕРКАЛО НАШИХ «УСПІХІВ»

Вулицями наших міст рухаються тисячі і тисячі автомобілів — легкових, вантажівок. Перетинають наші території фури, що везуть товар, крам по всій Україні. Люди ходять вулицями одягнені і взуті. І вдома у нас показує картинки телевізор, і лампочки світять у наших кімнатах. І комп’ютери є майже у кожній сім’ї. І сантехніка справно працює, і крані не протікають. То що ж нас так тривожить? На перший погляд, ніщо. Але коли ідеш нашими товарними ринками, то не можеш знайти хоч щось, що зроблено в Україні. Скрізь виробниками виступають Туреччина, Китай, Польща, інші країни Заходу та Сходу. За рідкім винятком жіночий одяг, взуття, майже весь одяг для дітей завозиться з інших країн. Нема наших приладів для гоління, паст, гелів...

Повернемось до легкових автомобілів та маршруток — на 70-80% вони вироблені десь там, далеко — у Південній Кореї, Японії, країнах Західної Європи або США. Якщо б ми знайшли хоч один трактор, кращий від шведського «Катерпіллера», то це було б чудом.

А Україна себе декларує як велика європейська держава. Чи бачимо ми хоч якусь сьогоднішню річ — автомобіль, трактор, телевізор, комп’ютер, телефонний апарат, сантехніку, вироблену в Росії чи в Україні, яка була би кращою від інших зарубіжних виробів?

Нема у нас кращих холодильників, пральних машин. Навіть вініки для прибирання квартир завозяться звідкись. Що це таке? То, може, дороги, вулиці міст у нас кращі, ніж десь там, нічого б у В’єтнамі чи Китаї, не кажучи вже про європейські держави? А може, у нас краще навчають в наших університетах чи академіях? А може ми створюємо хоч щось технологічніше, ніж у «ніх»? А може лікарні наші краще лікують, хірурги краще оперують? А може рівень зарплат у нас хоч трохи вищий, ніж у тих же «європах»?

Коли ходиш на-шім Центральним ринком чи супермаркетами, то товарів, вироблених в Україні або в Росії, практично не бачиш. Лише поліці з алкогольними напоями переважно

Добрий день, шановна редакціє! Сердечно **З ПОШТИ** дякую вам за публікацію статті «Я БАЧУ МОЛДОВУ УКРАЇНСЬКУ ТАКУ, ЯК МИ БУЛИ!». Ми всі дуже радіємо, особливо автор — Юля Лучко, вихованка творчої студії «У Кобзаревій світлиці» музею Тараса Шевченка Львівського палацу мистецтв. Ваша газета цікава, патріотична, шляхетна. Дякую вам, що сміливо несете українське Слово у світ. Мужності віри вам і надалі! Ми з вами!

З пошаною, Зеновія Філіпчук, м. Львів

Ішановна редакціє! У мене запитання: чи в змозі п. Лукінок видати своє дослідження «КРАТКИЙ ЕКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ», яке ви друкуєте, окрімко книжкою? І саме російською — залишається хоч якесь надія, що зросійщені малороси текст таки прочитають (висновок по собі: комуняцько-російську шовіністичну маячню не читатиму, «об’ївся» ще в школі та військовому виши, досі нудить). За помірно ціни замовив би 2-3 примірники: може, вдастся «врятувати» деяких зросійщених родичів (та й пару друзів у Росії: на жаль, як кожен москвин, іманентно просякнутих шовінізмом...).

З повагою та надією, Сергій КИГИМ, м. Харків

ВІД РЕДАКЦІЇ. За згодою шановного автора Михайла Васильовича Лукінока подаємо його електронну адресу: karantin_bukhta@ukr.net

ВІТАЄМО!

Кримський незалежний центр політичних дослідників і журналістів, Кримська філія Наукового товариства Шевченка, редакція газети «Кримська світлиця» та Кримська Республіканська організація НСПУ вітають академіка УЕАН, дійсного члена НТШ, лауреата премії ім. Дмитра Нітченка та ім. Л. П. Симиренка НАН України Петра Вольвача з днем народження та прийняттям до Національної спілки письменників України.

нашого виробництва. Але тютюнові вироби уже не наші.

Чому електродрелі, електропили, будь-який слюсарний інструмент — свердла, ключі, гайки та болти також не нашого виробництва? А якщо вони і виробляються у нас, то за свою якістю просто не можуть конкурувати з зарубіжними.

Я пробував знайти для себе якесь пояснення цьому. Бо якщо ми завозимо в Україну так багато товару, то для цього треба мати гроши. А більшість завезених товарів коштують навіть дорожче, ніж за кордоном.

Кілька років тому я мав нагоду бути в Алжирі. Будь-яке порівняння з Україною — не на нашу користь. У столиці країни проживає 6 млн. алжирців. Коли проїжджаєш столичними вулицями від краю до краю, то не побачиш жодного облупленого фасаду або стін. Райони міста дивовижно упорядковані. Є там райони більш престижні для проживання людей, але нема там бідних районів. Так як нема там жодної вулиці чи провулка з розбійтою поверхнею доріг. В Алжирі не побачиш навіть поряд з урядовими будинками суперпрестижних автівок. Чому це так? Відповіді не знаходжу, бо нашими вулицями їздять різні «лекесуси» чи як ще їх там називають.

То що ж ми продаємо, щоб жити у таких розкошах? І хто розкошує?

У нас багато говорять про економічну кризу. Дійсно, вона охопила велику кількість країн світу. Але чому що кризу майже не відчувають у Польщі чи Туреччині, у наших найближчих сусідів? Мені здається, що причиною більшості наших бід є надпогана податкова система, що захищає великий бізнес і не дає розвиватися малому та середньому. Бо як можна пояснити, що ми не продукуємо найбільш потрібні людям товари? Ми що, зовсім втратили здатність працювати? Може нам краще перенести податкову систему Польщі на наш ґрунт без будь-яких винятків? Адже ми сьогодні перебуваємо в умовах, в яких почався ривок уперед 20 років тому у Польщі. І може тоді хоч через наступних двадцять років ми будемо виглядати краще?

Починає працювати Верховна Рада України сьомого скликання. Шановні депутати!

Якщо ви не зламаєте старе, то хто за вас це зробить?

Роман Яремійчук, доктор технічних наук, професор, дійсний член НТШ м. Сімферополь

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ

23

1873 р. — засноване Літературне товариство імені Тараса Шевченка.

24

Народилися:

1876 р. — Спиридон Черкасенко, український письменник, драматург та педагог. Ім’я народного вчителя та письменника Спиридона Черкасенка у радянські часи було викреслене з літературного процесу й заборонене на території України від початку 1920-х років. Його творчість дозволили вивчати тільки після проголошення незалежності України.

1937 р. — В’ячеслав Чорновіл, літературний критик, публіцист, діяч руху опору проти русифікації та національної дискримінації українського народу.

Помер:

1993 р. — Іван Козловський, український співак, народний артист СРСР (1940), Герой Соціалістичної Праці, лауреат двох Сталінських премій, п’яти Ленінських та Державної премії УРСР ім. Т. Г. Шевченка, коліст Харківського оперного театру і московського Большого театру.

25

Католицьке Різдво.

Лютеранське Різдво.

1933 р. — український сатирик Остап Вишня, звинувачений у контрреволюційній діяльності, за- суджений до розстрілу, заміненому пізніше десятьма роками тюремно-го ув’язнення.

1991 р. — о 19:00 по Центральному телебаченню СРСР востаннє виступив Президент СРСР Михайло Сергійович Горбачов і повідомив, що «...в силу обставин, що склалися з утворенням Співдружності незалежних держав, я припиняю свою діяльність на посту Президента СРСР». О 19:38 на куполі Кремлівського палацу було спущено прапор Радянського Союзу. Після майже 69 років Радянський Союз припинив своє існування.

Народилися:

1899 р. — Григорій Версьовка, композитор, хоровий диригент, художній керівник і головний диригент Державного українського народного хору.

Народилися:

1906 р. — Святослав Гординський, український художник, графік, поет, мистецтвознавець, журналіст, громадський діяч.

1906 р. — Сергій Корольов, радянський вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор. Академік АН СРСР (з 1958).

ГРУДЕНЬ

26

1927 р. — Олесь Бердник, письменник-фантаст, автор понад 20 романів і повістей. Член-засновник Української Гельсінської групи (УГГ).

27

1918 р. — проголошено відновлення УНР і сформовано уряд держави — Раду Народних Міністрів УНР.

28

1595 р. — народився Богдан Хмельницький, гетьман Війська Запорозького, полководець і державний діяч. Організатор та ідейний вождь повстання запорозьких козаків проти влади Речі Посполитої, результатом якого в процесі 9-річної боротьби стало заснування нового державного формування — Війська Запорозького, яке в складі Речі Посполитої (формально), а по-тім Московського царства та Російської імперії проіснувало до кінця XVIII століття.

1934 р. — Політбюро ЦК ВКП(б) ухвалило депортувати 2000 антирадянських родин із прикордонних районів України.

29

1861 р. — Євген Чикаленко, український громадський і культурний діяч, меценат української культури, теоретик і практик сільського господарства, агроном, землевласник, видавець, публіцист.

30

День інформаційно-медійних структур Міністерства оборони України та Збройних Сил України.

31

Померли:

1724 р. — Павло Полуботок у Петропавлівській в’язниці Петербурга.

1967 р. — Михайло Садовський, генерал-поручник Армії УНР, військовий історик.

1892 р. — Михайль Семенко, поет, основоположник і теоретик українського футуризму (також відомого як панфутуризм), невтомний організатор футуристичних угруповань, редактор багатьох видань. Модернізував українську лірику урбаністичною тематикою, сміливими експериментами з формою вірша, запровадив свіжі (навіть епатажні) образи й творив нові слова, покликані відбити нову індустріалізовану добу.

С. Корольов

Конструктор перших штучних супутників Землі і космічних кораблів. Сім років (1939-1945 рр.) відбув у ГУЛАЗі, де разом з іншими вченими був примушений займатися розробкою балістичних та геофізичних ракет. Після звільнення очолив радянську ракетну програму. Під його керівництвом запущено першу міжконтинентальну балістичну ракету, перший політ людини в космос та вихід людини в космос.

Улюблена піснею Сергія Корольова була пісня «Дивлюсь я на небо та думку гадаю: чому я не сокіл, чому не літаю?..». Ця пісня стала однією із спонук, які привели майбутнього основоположника практичної світової космонавтики до зацікавлення космосом.

1912 р. — Андрій Сова, актор, гуморист, майстер художнього слова.

Помер:

1264 р. — галицький король Данило.

31

Народилися:

1877 р. — Гнат Хоткевич, український письменник, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч.

1892 р. — Михайль Семенко, поет, основоположник і теоретик українського футуризму (також відомого як панфутуризм), невтомний організатор футуристичних угруповань, редактор багатьох видань. Модернізував українську лірику урбаністичною тематикою, сміливими експериментами з формою вірша, запровад

ВІД ДІАЛОГУ – ДО ШКОЛИ ШЛЯХЕТНИХ УКРАЇНОК

ОДНЕ З ОДВІЧНИХ ПИТАНЬ ЛЮДСТВА – ЦЕ МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЖІНКИ В СУСПІЛЬСТВІ. СЕВАСТОПОЛЬСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ УКРАЇНОК, 20-РІЧЧЯ ЯКОЇ НЕЩОДАВНО ВІДЗНАЧАЛОСЬ, ЗНОВУ ЗІБРАЛАСЯ У СВІТЛИЦІ УКРАЇНСЬКОГО КУЛЬТУРНО-ІНФОРМАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ.

За активність та усвідомлення свого високого патріотичного обов'язку союзянкам були вручені подяки. На честь 100-річчя Всеукраїнської організації «Пласт» подяку від жінок отримали Зінаїда Беланюк та Євгенія Атрохова, які опікуються севастопольськими пластунами. Угості при-

йшли й студенти, які подавали цікаву міні-виставу, що стала лейтмотивом до створення постійного діалогу між членами Союзу українок, що об'єднує три покоління жінок, та молодим поколінням — севастопольськими студентами і школлярами. Модель такого діалогу набула певного формату — школа шляхетних українок, створена з ініціативи Ростислави Федак, набула популярності в багатьох областях України, а у Севастополі почне свою роботу з січня 2013 року. Є сподівання, що реалізація програми забезпечить виховання дівчини-лідера, шанобливе ставлення до народних традицій у родині й державі, підготовку до життя в родині, самоідентифікацію, самореалізацію та підвищення самоочінки шляхтянки.

Тамара Мельник — голова севастопольської міської

T. Мельник

організації Союзу українок:

— Так уже склалося в історії людства, що кожне покоління повинно виконати своє призначення і тим самим визначити долю наступного. Це щось на кшталт спортсмена, який долає з фахелом певну дистанцію, щоб на зазначеному відрізку передати естафету наступній команді.

Нині сучасна жінка не може бути щасливою на руїнах моральних цінностей. Молодим українкам сьогодні кидается виклик взяти на себе відповідальність за свій спосіб життя, щоб бути прикладом для інших. І ми впевнені, що дівчата здатні до тверезої оцінки життя, до вміння робити правильні висновки, перевімати від старших жінок народну мудрість, на вички влаштовувати побут, виховувати дітей, бути безрекордними в родині, намагатись зростати в професійній сфері. Упевнена, що лише взаєморозуміння між поколіннями зможе стати запорукою вирішення багатьох проблем сучасного суспільства.

Олена Попова — кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри української філології Севастопольського міського гуманітарного університету:

— Сьогодні ми побачили, що майбутні вчителі-словесники відчувають свою готовність до професійної діяльності не лише в межах шкільного класу, а й у

неформальних умовах — зустрічі з членами жіночого товариства. У колі поважних і шанованих людей, які досягли високого професійного зростання, творчих успіхів, студенти демонстрували високий рівень культури, елітне мовлення та глибокі знання.

Радімо з того, що діалог студентів і союзянок вдався, бо народився спільній проект навчання і виховання шляхетних дівчат.

Альбіна Гатауліна — студентка 4 курсу:

— Дуже приємно, що наш студентський театр сподобався жінкам із Союзу українок. Мене особисто вразили слова пані Надії Тенюх, яка так високо оцінила наші акторські здібності, рівень нашого мовлення. Адже ми всі — випускники севастопольських шкіл, де українська мова і література вивчалися як предмет. А

після такої оцінки мені не страшно йти працювати в школу вчителем-словесником, я тепер впевнена у своїх знаннях, які мені дав університет. Сьогодні я усвідомила, що сучасний учитель не обмежується рамками уроку. Сценічне вміння

лише допомагає мені ширити культуру мовлення, пам'ять, послуговуватися багатствами українського художнього мовлення.

Мені приємно, що тепер, завдяки школі шляхетних українок, я зможу поглибити свої знання про українську символіку, традиції української родини, більше дізнатися про тайну української традиційної вишивки, обрядові свята та багато іншого.

Тамара СТЕПОВА
м. Севастополь

Ї МАЛО...

На виставці сучасного пластика, що проходила у Львівському палаці мистецтв, я побачила сьогоднішні реальні проблеми українського народу: дитячий алкоголізм, інтернет-залежність, непорозуміння між батьками і дітьми, а найголовніше — це проблема української мови в нашій країні. Найбільше мене вразив погляд Дарії Назарко зі Львова. Вона через художній плакат показує людям, як сильно суржик «поїдає» нашу рідну та співчу мову. Українсько-російський суржик пошириений у побутовому спілкуванні жителів багатьох регіонів України, а також на території Росії, де проживає українське населення. Його нерідко чую і у Львові.

Виникає запитання: як ми, українці, допустили, що на 22-му році незалежності нашої держави з найвищих державних трибуn України ведеться відкрита боротьба з українською державою та її народом, з його самобутністю та історичною пам'яттю? Коли чую чисту українську мову, мені хочеться слухати ту людину вічністі.

Часто розмірковую: «Шо ж таке рідна мова?», «Яку мову вважати рідною?». Відповідь одна — українська мова потрібна всім нам. Не можна жити напівсонними і байдужими до національних святынь безбатьченками. Не можна забувати про всі ті жертви, які принесли на вітві рідного слова справжній герой України — культурний громадські діячі. Скільки життів покладено за те, щоб українське слово вільно звучало у Львові та Луганську, у Києві й Криму, в Одесі й Харкові! Невже так просто забудемо про ті численні жертви?..

Олена ТОЛДОНОВ,
учасниця творчої студії
«У Кобзаревій світлиці»
музею Тараса Шевченка
Львівського палацу
мистецтв

лише допомагає мені ширити культуру мовлення, пам'ять, послуговуватися багатствами українського художнього мовлення.

Мені приємно, що тепер, завдяки школі шляхетних українок, я зможу поглибити свої знання про українську символіку, традиції української родини, більше дізнатися про тайну української традиційної вишивки, обрядові свята та багато іншого.

Тамара СТЕПОВА
м. Севастополь

Микола Гурович Куліш (5 (18) грудня 1892, с. Чаплинка Дніпровського повіту Таврійської губернії (зарах — територія Херсонської області) — 3 листопада 1937, ур. Сандармох, Карелія)

У грудні 1934 року М. Куліша було заарештовано органами НКВС і звільнено у принадлежності до терористичної організації і з'явках з ОУН. З листопада 1937 року, за постановкою «особливої трийки» НКВС по Ленінградській області від 9 жовтня 1937 р., розстріляний в урочищі Сандармох у Карелії у складі т. зв. «Соловецького етапу» в кількості 1111 осіб.

Реабілітований 4 серпня 1956 р. за відсутністю складу злочину...

ВІДАНУВАННЯ МИКОЛИ КУЛІША НА ХЕРСОНЩИНІ

Згадуються ювілейні урочистості, присвячені 100-річчю з дня народження М. Г. Куліша у 1992 році, а нині уже 2012 рік — минуло 20 літ з того часу, і ми вже відзначаємо 120-річчя. І як приемно бачити, що традиція віданування великого земляка гідно продовжується на високому рівні. Пам'ять про нього не гасне. Затверджена і проводиться в життя широка й оригінальна програма віданування видатного

ПИСЬМЕННИКА, ЛЮДИНИ, МИТЦЯ світового значення. З величими труднощами починалося

віданування після довгого забуття й реабілітації (1956 р.) «орла духовних висот», як сказав В. Сосюра, не тільки земляків, а й усієї України. Багато цікавих заходів відбулося у нас в ці ювілейні дні.

Розпочалися вони 7 грудня у переповненій малій залі Херсонського академічного музично-драматичного театру імені М. Куліша презентацією ошатно, з любов'ю оформленої книги «П'еси» М. Куліша, щойно виданої за підтримки голови Херсонської облдержадміністрації М. М. Костяка тиражем 1000 примірників. Це — подія, як на сьогодні. Чимало енергії й сил до-

клав для її появи голова обласної організації Національної спілки письменників України, кандидат філологічних наук В. Загороднюк. Було багато сказано приемних і заслужених слів артистами театру, письменниками та представниками громадськості міста, зокрема О. Книгою, А. Концедайлом, В. Загороднюком, В. Куликом, про Миколу Куліша.

У презентації книги «П'еси» взяли участь шановні гости: професор Києво-Могилянської академії В. Панченко, народна артистка, лауреат Шевченківської премії Л. Каширська, доктор мистецтвознавства Н. Корніenko з Києва та ін.

Кожному присутньому була подарована на пам'ять презентована книга М. Куліша, яка вийшла у серії «Літературні скарби Херсонщини». Під час презентації була вручена їй обласна літературна премія ім. М. Куліша поетові-землякові Вікторові Андреєву за збірку поезій «Повернення до осені» (2012).

Наступного дня у переповненій великій залі театру ім. М. Куліша відбувся літературно-мистецький концерт. З вітальним словом виступила заступник голови Херсон-

ської облдержадміністрації Г. Пономаренко. Її змінили представники театру, київські гости Л. Кадирова, Н. Корніenko, В. Панченко. Вони згадували про трагічне життя драматурга, визначали значення його творчості і видатні заслуги та місце у світовій літературі. Присутні переглянули фільм «Микола Куліш» та фрагмент вистави молодого талановитого режисера театру В. Білозеренка, який вдало вписався у концептну програму.

Тепло вітали присутні глядачі артистів театру ім. М. Куліша та гостей, які влаштували незабутне дійство. У фойє театру була відкрита виставка документів та матеріалів і книг з держархіву та музеїв міста про М. Куліша.

Увечері в малій залі театру була представлена глядачам дипломна вистава студентів факультету радіо та телебачення Київського національного театрального університету ім. І. Карпенка-Карого. Вистава проходила з великим успіхом.

Учесники вистави зустріли з членами жіночого товариства. У колі поважних і шанованих людей, які досягли високого професійного зростання, творчих успіхів, студенти демонстрували високий рівень культури, елітне мовлення та глибокі знання.

Павло ПАРАСКЕВІЧ,
кандидат філологічних наук
м. Херсон

ВІДЛУННЯ
СВЯТА

БЕЗ ПІДТРИМКИ, ЗАТЕ З ПОСТАНОВОЮ

ВІДЗНАЧИВ КОСМАЧ СВОЄ 600-РІЧЧЯ

Село, мов писанка,
в долоні Бога
Дмитро ПАВЛІЧКО

21 жовтня 2011 року Верховна Рада України ухвалила постанову «Про відзначення 600-річчя села Космач Косівського району Івано-Франківської області». В селі Космач відбулися урочистості з приводу цієї події.

Космач традиційно в цей час має храмове свято Петра, на яке вже понад століття з'їжджаються єлюди з усіх усюд люди, бо в храмі святих апостолів Петра і Павла в різni часi були настоятелями мудрі священики, а серед них Емануїл Лисинецький, Василь Романюк, якого згодом було у Космачі висвячено на владику Ужгородського і Хустського, а небавом обрали патріархом Київським і всієї Русі-України. В цьому храмі свого часу співав Службу Божу хор Михайла Мороза, який складався в основному з учнів Олекси Новаківського. Зрештою, храм

місів апостолів Петра і Павла віруючі греко-католицького обряду збудували в 1903-1905 роках і прикрасили його унікальними (кованими у Відні) хрестами. Ці хрести пережили війну і багато чого бачили, бо в храмі хрестили видатного українця В'ячеслава Чорновола, а ще на початку минулого століття Олекса Новаківський зустрічав тут свого братів Філарета Колессу. Таким чином, засłużено храм святих апостолів Петра і Павла занесено до числа національних пам'яток України і він охороняється законом. Та, на жаль, святкування 600-річчя Космача побачили лиши три хрести на куполах церкви, бо два вже встигли незаконно зняти священик Василь Гунчак з пам'ятки архітектури, замінивши їх новими.

Отож святкування 600-річчя Космача починалось великом Богослужінням у хра-

мі святих апостолів Петра і Павла за участі владики Андрія та кількох священиків. Опісля духовенство, до якого долучились настоятель храму Святої Трійці Ігор Андрійчук та отець-мітрат Зенон Харкавий з Австралії разом з парафіянами та свяtkовими хоругвами, попримуvalo на сільський майдан до Народного дому, який тепер називається Будинок культури, бо саме тут знаходилась сцена і відбувались усі урочистості.

Музиканти із села Брустури на рогах і трембітах сповістили про початок свята. На сцену піднялось духовенство та заступники голови обласної державної адміністрації Р. Струтинський, районної державної адміністрації І. Григоріюк, голова Косівської районної ради А. Клуб (керівник Івано-Франківської обласної ради у святкуванні участі не брали) та Косма-

цький сільський голова Д. Пожоджук, які звернулися з привітаннями до учасників свята. З вітальним словом до присутніх звернулися і владика Андрій, радник мера одного з французьких міст Й. Авріль, голова комісії з питань науки та освіти обласної ради Д. Дзвінчук...

У постанові Верховної Ради України підкреслено: звернувшись до Президента України з пропозицією нагородити державними нагородами мешканців і вихідців з села Космач. Такі пропозиції було подано і підготовлено відповідні документи, але жодної нагороди за підписом Президента України космачан не отримали, хоча тут прощо близько трьох тисяч народних майстрів, і серед них такі імені, як Гафія Чорник (вишила альбом зразків космацької вишивки), Ганна Линдюк (делегат семи міжнародних з'їздів писанкарів), майстриня з виготовлення сирної іграшки Олена Кравчук, яких було представлено до почесного звання «Заслужений майстер народної творчості України». Натомість їм вручив Р. Струтинський народний голова обласної адміністрації «За заслуги перед Прикарпаттям». Майстри із світовим іменем мусили задовольнитися й цим.

Цікаво, самобутньо виявилася концертна програма. З небувалим успіхом виступили оркестр народних інструментів села Космач, родинний ансамбль танцю Люків та Ванджураків села Вітче з Гуцульщини, фольклорно-етнографічний ансамбль с. Путятинці з Опілля, сіл Нижнів, Верхній Вербіж з Покуття, акордеоністка з Франції Сеціла Шіз Авріль, аматорський ансамбль «Намисто» з Бойківщини та етнографічний колектив «Шовкова коція» з Надвірної... Окрасою

3 Божою помічю — відсвяткували...

«У НЕБО, КАЛИТА, У НЕБО!»

УКРАЇНСЬКІ ВЕЧОРНИЦІ НА АНДРІЯ В КРИМУ: ТРАДИЦІЇ ТА СУЧАСНА ИНТЕРПРЕТАЦІЯ

13 грудня кримська молодь місцевих вищих навчальних закладів святкувала День Андрія. У цей вечір відзначили свято в українському стилі, організувавши Андріївські вечорници, як і у старовину, із ворожіннями, різноманітними конкурсами, танцями та, звичайно, українськими стравами.

Особливим елементом святкування було те неординарне, що відрізняє свято Андрія від інших традиційних свят українського народу, зокрема, кусання Калити — веселий конкурс для хлопців.

Саме на Андрія за українським звичаєм молодь збирається у хаті на так звані велики вечорници та влаштовує забави й гуляння. Так і зробила молодь півострова. Хлопці та дівчата в національному вбранні у сучасному ресторані «Смачна хата» з українською кухнею в центрі Сімферополя ознайомили гостей вечора з традиціями народного дозвілля.

Організаторам вдалося вразити всіх присутніх постановкою автентичних вечорниц, як зазвичай це робили наші прадіди в Україні, з такими притаманними ролями, як господиня, яка приймає у себе гостей, ворожка, яка ворожить дівчатам та хлопцям на їхню долю тощо. Проте виставу вирішили трохи осучаснити, скажімо, впродовж вечора звучали пісні сучасних українських

виконавців. Сучасна інтерпретація була досить вдалою, оскільки поєднала минуле і сьогодення українських звичаїв, обрядів та традицій.

Всі бажаючі мали можливість взяти участь у конкурсах, приєднатися до танців.

Під час святкового вечора були продемонстровані і майстер-класи,

де кожен міг зробити собі оберіг — янголятка.

Всіх присутніх молодь частувала основною стравою вечора — калитою. Звичайно, це відбулося тільки після того, як хлопці намагалися дістати смаку вкусності її, підстриючи, а інколи підтанцовуючи. Також були традиційні для Андріївських вечорниці вареники та узвар.

Незважаючи на те, що вечорници в Сімферополі у такому форматі проводилися вперше, зала кафе була повна, і ті, хто не встиг прийти вчасно, на жаль, не змогли приєдна-

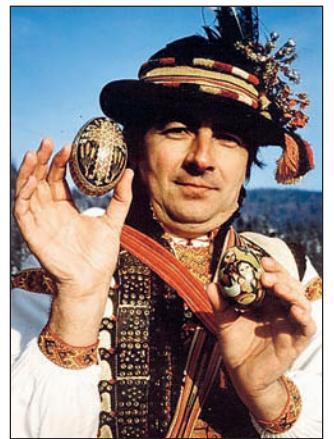
тися. Це свідчить про те, що попит на святкування українських традиційних заходів є, а молодь з великим задоволенням бере участь в організації таких дійств.

«На цих вечорницах було все, що було і у наших батьків та прадідів: танці, забави, ворожіння, пісні, загадки, вареники, смачний узвар і калита. Добре, що є молодь, якій цікаво організовувати подібні заходи. Ми їх тільки підтримували, а вони все робили самі. Дивлячись на них, я переконаєсь, що нам є у чиї руки передавати наш сьогоднішній день і майбутнє. Дорогу треба давати молодому поколінню», — вівчені Андrij Щекун, керівник ГО «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім».

Активісти громадської організації «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український Дім» зробили певний прорив у свідомості молоді, продемонструвавши як обізнаність, так і спроможність реалізувати такий складний проект у сучасних реаліях кримських буднів. Організатори сподіваються, що ці перші для кримчан Андріївські вечорници стануть доброю традицією для святкування подібних свят у колі людей, котрі шанують українські традиції, та з кожним роком будуть ще більш велюдними.

Завдяки таким заходам маємо передавати наші культурні традиції, прищеплювати та популяризувати культурну спадщину України.

Любов КАЛМАКОВА

Д. ПОХОДЖУК

нети банк не виготовив — папір все стерпить. Постанова зобов'язувала «Укрпошту» видати серію поштових марок, присвячених 600-річчю Космача. Натомість випущено маркований конверт, де замість марки на малюнку скріпта соломи, довкола якої цвіте ріпак. І зазначено, що це краєвид Космача, хоча всім відомо, що ні пшеничних ланів, ні посівів ріпака у Космачі немає, бо це ж гори. Простіше було замість марки поставити космацьку писанку і проблему було вирішено.

Ще в одному пункті постанови наголошується: передбачити у цьому селі відкриття школи народного мистецтва з підготовки фахівців з художньої обробки деревини та металу, шкіри і хутра, вишивки, ткацтва, писанкарства. Не передбачено. Як мовиться, казав пан — кожух дам — тепле його слово. І основне: в постанові не обговорено жодним рядком про фінансове та матеріально-технічне забезпечення відзначення 600-річчя Космача. А це значить, що держава коштує на цю подію не передбачила. Та попри всі негаразди свято таки відбулося. Без державної підтримки. Зате з постанововою.

Дмитро ПОХОДЖУК, заслужений майстер народної творчості України с. Космач, Івано-Франківська область

(Продовження. Поч. у № 50)

При всій своїй стихійності севастопольський терор уміло керувався більшовицькими лідерами і відкривав їм шлях до влади та встановлення «пролетарської диктатури». Під впливом терору і загрозою нових розстрілів вибори нового складу Ради військових і робітничих депутатів відбулися 18 грудня, та новий склад ради знову не задовольнив більшовиків. Виявилось, що за партійною належністю депутатів розподілилися таким чином: члени демократичних партій – 89, безпартійні – 50, більшовики і співчуючі – 35, меншовики – 6, польські соціалісти – 6. Після проведення репресій більшовикам вдалося долучити до своєї фракції у виконкомі ще 11 депутатів та обрати головою Севастопольської ради більшовика М. А. Пожарова. Практично під залпи розстрілів і кровопролиття більшовики зайняли всю конвакчу владу у Севастополі.

Наступного дня більшовики оголосили головою Військово-революційного комітету (ВРК) у складі 18 більшовиків і 2 есерів спеціально присланого з Петрограда члена бюро РСДРП (б) і колишнього голову Міуської ради, керівника більшовицької організації Севастополя латиського стрільця Юрія Гавена (Яна Ернестовича Даумана). Комітет взяв на себе права губернської влади і для «революційно-доцільних» потреб запровадив революційний трибунал. Отримавши владу, Ю. Гавен рапортував до Петрограда, що «вся влада» перейшла в руки організованого Військово-революційного комітету. Самосуди зупинено. ...Місто перебуває під охороною революційно налаштованих матросів і солдатів».

Ось так швидко було наведено «революційний» порядок у місті та у Севастопольській фортеці, за два дні зникли матроска ненависть до «ненависних» офіцерів і адміралів! Та це ще не була остаточна перемога більшовиків у боротьбі за флот. Флот, по суті, лише розділився на два табори: прихильників УНР та більшовиків. Перші виконували розпорядження Українського військового комітету, другі – Військово-революційного комітету. Однак позиції Чорноморського українського військового комітету значно применшувало, якщо не підривало, проголошення III Універсалом України без Криму. Лідери УНР нібито самі вручили своїм противникам можливість, яка, незважаючи на підтримку українців кримськими татарами, дозволяла ненависникам української ідеї проголошувати Крим російською територією, демонструвати, що влада в Україні не має прав втрутатися у кримські справи, балантути матросів фактам, що «буржуазна Центральна Рада» сама позбавила українських більшовиків і селян флоту як засобу їхнього захисту від світової буржуазії, сіяти сум'яття в голови людей та стверджувати, що флот УНР не потрібен зовсім, позаяк Україна його утримати не зможе.

У той історичний час для повного опанування більшовиками ситуації у Севастополі на заваді стояли екіпажі кораблів під жовто-блакитними прапорами, і найперше дредноут «Воля», який викликав велике занепокоєння і переполох серед більшовицьких фракцій Центрофлоту і Ради.

Поки у більшовиків Севастополя не було у руках повної влади, вони вимушенні були миритися з українським рухом у Севастополі та з наявністю українських прапорів на щоглах кораблів флоту. Ситуація змінилася з часу захоплення влади Військово-революційним комітетом. 23 грудня 1917 року на терміновому засіданні Центрофлоту і виконкому Севастопольської ради ВРК з ініціативи члена президії ВРК К. Зедіна Центрофлот проголосував резолюцію, якою вимагав спустити на лінкорі «Воля» український прапор. Команда лінкора відмовилася виконувати це рішення. Тоді Військово-революційний комітет спланував операцію із захоплення дредноута. З українцями вирішили не панькнутися, примусити їх силою спустити українські прапори, і першим кораблем для прикладу іншим обрали флагман флоту – лінійний корабель «Воля». На прикладі «Волі» вже легше було розправитися з крейсером «Пам'ять Меркурія», «Завідний» та іншими есмінцями і суднами, що стояли

під українськими прапорами. Спершу представники ВРК запропонували судновому комітету лінкора добровільно спустити жовто-блакитний прапор. Отримавши рішучу відмову екіпажу, «Волю» заблокували з берега і моря, позбавили корабель, який щойно повернувся з походу під Трапезунд, можливості поповнювати запаси. Ситуацію на кораблі значно ускладнювало відправлення понад 300 членів екіпажу, палкіх прихильників УНР, на захист Центральної Ради у листопаді 1917 року. З собою вони забрали і «барвистий» корабельний жовто-блакитний прапор. Замість них, хто вибув, екіпаж поповнили матросами з Флотського екіпажу та лінкора «Свободна Росія», які у своїй більшості були байдужими до національних устремлінь українців. Це значно полегшило більшовикам добитися від екіпажу своїх домагань спустити з корабля український прапор.

Під вечір 24 грудня 1917 року великий озброєний більшовицький загін матросів з Мінної дивізії, лінкора «Свободна Росія» і бал-

будь-якими засобами для того, щоб довести справу революції до переможного кінця». Член Севастопольської ради кубанський більшовик Семен Рябоконь відверто заявив: «Усю буржуазію треба розстрілювати. Зараз ми перебуваємо при владі, тому вбиваємо. Яка це революція, коли не різати буржуазію?».

Важливим кроком для змінення влади більшовиків і проведення в життя організованого терору проти насамперед національно-патріотичного руху було створення Військово-революційного штабу та Комісії з охорони міста. Цьому штабу підпорядкували 1-й і 2-й Чорноморські загони, створені з прибулих до міста червоногвардійців, броненосець берегової оборони «Адмірал Грейг» надали йому як плавучу в'язницю, трюми і приміщення якого заповнили сотнями арештованих «контрреволюціонерів». Підпорядкований штабу контррозвідувальний відділ Центрофлоту став активно виявляти таких, як на кораблях, так і у самому місті.

22 січня 1918 року телеграфом із Петрограда до Севастополя наді-

чення на право носіння зброї робітників порту Жукову Ігнату Опанасовичу і прапорщиків бухгалтерії порту Михайлу Крошицькому. 31 грудня 1917 року на потреби Військово-революційного комітету було видано 10 кулеметів, 50 кулеметних стрічок і 500 ручних гранат. 2 січня 1918 року з Заводського комітету Тульського збройового заводу матросу з крейсера «Очаків» було відпущене 575 гвинтівок і стільки же револьверів. Напередодні спланованих масових вбивств у Севастополі в лютому 1918 року був виданий наказ Центрального комітету Чорноморського флоту (Центрофлоту) від 15 лютого 1918 року № 92 «Про посилення жорсткості щодо перебування в місті прибулих транспортів і перевірки членами комісії з охорони міста». Наказ підписали тимчасово виконуючий обов'язки Першого відповідального члена оперативної частини управління Центрофлоту контр-адмірал М. Саблін і від Центрофлоту більшовик Новицький.

20 лютого ввечері на лінкорі «Борець за свободу» організовані більшовики

Життя самі творці цього більшовицького свята.

У ніч на 22 лютого 1918 року

«ВАРФОЛОМІЙСЬКІ НОЧІ» СЕВАСТОПОЛЯ

ДО 95-Ї РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ КОМУНІСТИЧНОГО ТЕРОРУ В КРИМУ

тійців на баржах підійшов до лінкора з обох бортів, вдерся на корабель і силово захопив флагман флоту, який стояв без пального, води і провізії. Захопивши корабельний арсенал і порохові погреби, беззбройному екіпажу поставили ультиматум: замість жовто-блакитного прапора підняти червоний. Командир лінкора капітан 1 рангу О. Тіхменев ультиматум більшовиків прийняв, однак судновий комітет, підтриманий членами української залоги корабля, знову відмовився служити під червоним прапором. Та під загрозою застосування зброї становище українців стало безвідхиленім, і 700 українських моряків вимушенні були зійти на берег до флотського екіпажу. Так був більшовизований флагман флоту дредноут «Воля». Піднявши на «Волі» червоний прапор, більшовики повінні екіпаж дредноута моряками з флотського екіпажу, лінкора «Марія» і перетворили дредноут на флагмана більшовицького терору, опору більшовицьких сил Севастопольського гарнізону. Після завершення цієї операції член Військово-революційного комітету Надія Островська вийшла до Петрограда з доповідю «о проделаній работе» та за новими інструкціями.

Про захоплення більшовиками «Волі» і загрозу розправи над іншими кораблями під українськими прапорами – надто сили були нерівними – український комісар капітан 2 рангу Є. Акімов негайно сповістив Моргенраду, звідки отримав розпорядження Дмитра Антоновича негайно направити крейсер «Пам'ять Меркурія» з есмінцями «Завідний», «Зоркий» і «Звонкий» до Одеси, яка залишилась єдиним українським портом.

Успішно здійснивши перехід морем, у Одесі всі кораблі увійшли до складу формованого Району захисту північно-західної частини Чорного моря флоту УНР, водночас силує своєї збройної вони мали надавати допомогу українським береговим військовим частинам у випадку прориву під Одесу більшовицьких військ. З одеського порту у той час продовжувалася операція з евакуації морем українських вояків з Кавказького фронту.

Черговим кроком щодо встановлення диктатури Військово-революційного комітету стало знищення будь-яких ознак свободи слова у Севастополі, для чого 60 матросів лінкора «Свободна Росія» 7 січня 1918 року конфіскували всі севастопольські друкарні. З цього дня у Севастополі стали входити лише більшовицькі газети. 12 січня 1918 року для надання своїм діям видимості громадської підтримки Військово-революційний комітет зібрав об'єднане засідання Севастопольської ради, Центрофлоту, представників робітничих і селянських рад, суднових комітетів, соціалістичних партій і організацій та Головного комісара флоту. У прийнятій резолюції зазначалося, що «Севастополь не зупиниться перед

йшов керівний циркуляр К-2977, зміст якого вимагав: «Принять строгі меры наблюдения за контрреволюціонерами, всякі попитки сопротивлятися советській владі беспощадно подавляти. Наркоміндел Петровський».

Це була пряма вказівка для більшовицьких Військово-революційних штабів з організації репресій. Не гаючись, Севастопольський революційний штаб разом з Комісією з охорони міста («по делам крепости флота и города») виключно з більшовиками сформував каральні «леточі загони» з наданням їм необмеженої влади. Так, в архівних матеріалах зберігається «Ордер за № 2887» такого змісту: «Дан сей члену летучого отряда рабочих Севастопольского порта Литваку на право обыска и ареста, где он найдет нужным. Комиссия по делам крепости флота и города». Зараз встановити скільки у грудні-січні 1918 року у Севастополі впало «нужних» жертв більшовицького терору здається вже неможливим, але про їхні масовість свідчать якимось дивом збережені окремі архівні документи.

У кінці січня хвили наслідку і терору у Севастополі було тимчасово припинено і це викликало критику Ю. Гавена з боку його однопартійців у Криму та звинувачення його у «м'якотілості». У відповідь на несправедливу, як він вважав, критику Ю. Гавен заявив таке: «Считаю нужным напомнить, что я принял массовый красный террор еще в то время, когда он еще партией официально не был признан. Так, в январе 1918 года я, пользуясь властью пред. Севаст. Военно-Револ. Комитета, приказал расстрелять более шестисот офицеров-контрреволюционеров».

21 лютого 1918 року більшовицький уряд прийняв написаний Леніним декрет «Соціалістичне Отечество в опасності», який проголосував, що: «Неприятельські агенти, спекулянти, громилы, хулиганы, контрреволюціонные агитаторы, германские шпиона расстрілюються на месте преступления». Декрет вимагав на місцях «мобілізовувати батальйони для рицья окопов под руководством военных специалистов. ...В эти батальйоны должны быть включены все работоспособные члены буржуазного класса, мужчины и женщины, под надзором красногвардейцев; противостоящихся – расстреливать».

Після отримання декрету і критики в м'якотілості ВРК організував у Севастополі нову, набагато більшу дрілановану та підготовлену, другу криваву хвилю терору проти військових та цивільних осіб, підозрюючих у виступах проти більшовицької влади, вершина якої припала на день народження Червоної Армії і Флоту – 23 лютого, нинішній День захисника Вітчизни. Зброям бандам головорізів міг видавати навіть Комітет пожежної охорони та Комітет бухгалтерії Севастополя, у ті лютневі ночі кулеметами відкривали вогонь з берега і моря. Архівні документи беззаперечно наводять факти, що в розстрілах тієї ночі брали участь «леточі загони» із числа матросів-більшовиків та робітничих дружин. Згодом, виступаючи на II Загальночорноморському з'їзді, матрос Беляєв розказував про події того дня: «Коли... я повертаємся на корабель, то побачив матросів з гвинтівками. ...Їх було багато, 3 тисяч зброяних матросів на чолі з заступником голови Військово-революційного комітету Басовим. Щоб ніхто не зумів утекти, місто було оточене матросами-більшовиками зі сторонки Севастопольського державного архіву свідчать, що опівночі 20 лютого 1918 року на Кам'янській пристані зібралися більше 3 тисяч зброяних матросів на чолі з заступником голови Військово-революційного комітету Басовим. Щоб ніхто не зумів утекти, місто було оточене матросами-більшовиками зі сторонки Севастопольського державного архіву свідчать, що опівночі 20 лютого 1918 року на Кам'янській пристані зібралися більше 3 тисяч зброяних матросів на чолі з заступником голови Військово-революційного комітету Басовим. Щоб ніхто не зумів утекти, місто було оточене матросами-більшовиками зі сторонки Севастопольського державного архіву свідчать, що опівночі 20 лютого 1918 року на Кам'янській пристані зібралися більше 3 тисяч зброяних матросі

СХІДНА МЕЛОДІЯ У ДОТОРКУ ЛІТЕРАТУР

Через десять років після виходу перекладів кримськотатарською мовою вибраних творів видатної української поетеси Лесі Українки під назвою «Квітка на долоні вічності» нещодавно було здійснено їх друге перевидання. Надрукованій за програмою інтеграції в українське суспільство кримськотатарського народу, болгар, вірмен, греків, німців, які зазнали депортаций, на кошти Міжнародного фонду «Відродження» перший наклад у кількості одна тисяча примірників уже став у Криму раритетом. Кримськотатарські діти, які тоді першокласниками відкрили цю книгу і вперше прочитали рідною мовою вірші «Заспів», «Тиша морська», «Грай, моя пісне!..», «Мердвен», «Байдари», «Татарочка», що ввійшли до першої збірки юної Лесі «На крилах пісень» у 1893 році, вже вирости, закінчили школу. І щоб нові покоління школярів та педагогів не відчували дефіциту цієї двомовної книги у навчально-виховному процесі, новий тираж, випущений на замовлення Державного комітету телебачення і радіомовлення України за програмою «Українська книга» за сприяння Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, збільшено до трьох тисяч.

КИПАРИСОВА ГІЛОЧКА

Твори Лесі Українки кримськотатарські поети Юнус Кандим та Аблязіз Веліев не випадково одними з перших переклали кримськотатарською мовою. Вони написані на півострові, навіяні кримськими враженнями і споминами про них. Тож Крим по праву вважають другою колискою таланту української поетеси.

У передмові до видання дослідниця творчості, завідувач музею Лесі Українки в Ялті, кандидат філологічних наук Світлана Кочерга пише, що кримським пілігримом поетеса стала через хворобу. У пошуках порятунку від туберкульозу, що вразив дитячий організм, усе життя Лесі Косач стало схожим на подорожню книги: Австрія, Німеччина, Італія, Грузія, Єгипет... У Криму вона проживала переважно в курортних містах, де намагалася за допомогою природних факторів подолати недугу. Спілкуватися їй доводилося з представниками різних національностей: українцями, росіянами, вірменами, каракамами...

Перший кримський період у житті та творчості Л. Українки охоплює літо 1890 і літо 1891 років. Його творчим підсумком став поетичний цикл «Кримські спогади», який вперше був опублікований у львівському журналі «Зоря» (1893). Композиційно ці вірші нагадують подорожні нотатки. Однак їх не можна назвати поетичним щоденником. Укладаючи цикл, Л. Українка довільно маніпулювала часовою послідовністю. Її мета – дати загальній художній образ Криму, який вона побачила, лікуючись в Євпаторії, та під час подорожі 1890 року з Євпаторії в Ялту.

17 серпня Леся в супроводі матері, письменниці Олени Пчілки, пароплавом дісталася з Євпаторії до Севастополя. Наступного дня заливице вирушили в Бахчисарай. Тут маті і донька залишилися на ночівлю. Оксамитова ніч швидко огорнула місто. Однак Леся, хоч і була стомлена, не спала. Безгомінний Бахчисарай під золотим місцяним промінням її здавався зачарованим силою якого чаклуна. Раз у раз в уяві спалахували враження дня. Огля Ханського палацу увінчався створенням поезії «Бахчисарай», «Бахчисарайський дворець», «Бахчисарайська гробниця». Тісно примикає до цього триптиху вірш «Татарочка». Побачивши, найвірогідніше за Бахчисаarem, вродливу дівчину в шапочці та одязі, що відрізняється від українського, вона називає її чарівницею.

Після Бахчисаради Леся з матір'ю повернулася в Севастополь, а звідти кінним екіпажем вирушили в путь до Ялти. Був кінець серпня 1890 року. Південний берег Криму приголомшив дівчину своєю дивовижною красою. Мальовничі пейзажі відкривалися перед нею з висоти Байдарських воріт. Далі дорога пролягла понад морем. І блиск хвиль, і гірські силуети, і розмаїття дерев – до всього прикипала поглядом поетеса. Та найбільше їй запам'ятався перевал Шайтан-Мердвен, його уступи, що піднімалися аж до хмар. Враження підсилила почуття від когось легенда, яку Л. Українка передказує у вірші «Мердвен». В її кримських враженнях 1890-

1891 років домінантою стала напрочуд багата природа краю крізь призму фольклорного і спільнотно-політичного поглядів.

Наступного разу поетеса приїхала в Крим у червні 1897 року і її дімовою нацією стала Ялта. Радість побачення з сонячним узбережжям, відчутия дотику до вічності, що дарувало безмежне море, поступово відступало перед буднями з його лікувальними тристогами, монотонністю самоти. Відходила на другий план і екзотика, краєвиди ставали звичнішими, навколо них обстановка – природнішою. Тієї зими навіть сніг випав у Ялті, як на її рідній Волині. Леся Українка все глибше занурювалася в свій внутрішній світ, виражений нею в поезіях другого циклу «Кримські відгуки».

Влітку 1897 року в Ялті Леся Українка познайомилася з Сергієм Мержинським. І це знайомство не загубилося серед подібних подій. Йому присвячено багато віршів, а як профіль власного кохання можна сприймати вірш «Східна мелодія».

Під час третього кримського періоду (1907–1908) Л. Українка багато працює над величними драматичними творами «Кассандра», «Руфін і Прісцілла», «У пушці». На матеріалі ісламської релігії, яку з давніх-давен сповідує кримськотатарський народ, написаний драматичний діалог «Айше та Мохамед». Це відбулося за три місяці до одруження Лесі Українки і Климентія Квітки, з яким її пов'язували тривали дружні стосунки. Дізnavшись про захворювання Клиmenta туберкульозом, поетеса вирішила негайно розпочати кліматолікування в Ялті, куди і привезла його в березні 1907 року. Мабуть, незабаром вони визначилися із шлюбом. Крок цей був логічним і закономірним, лише дошкуляла її думка про різницю у віці: Квітка був молодший за Лесю на дев'ять років. І тоді, мабуть, на згадку поетесі прийшла історія Мохамеда.

Юрист за освітою, К. Квітка за покликанням був дослідником музичного фольклору. Становленню його як науковця дуже допомогла Л. Українка, зокрема, в Криму разом з ним вона організувала експедицію із запису українських дум. Особливо пілігрим Квітка-фольклорист був у 20-х роках. Його наукова кар'єра продовжилася в Москві, де він став професором Московської консерваторії. Юрист за освітою, К. Квітка за покликанням був дослідником музичного фольклору. Становленню його як науковця дуже допомогла Л. Українка, зокрема, в Криму разом з ним вона організувала експедицію із запису українських дум. Особливо пілігрим Квітка-фольклорист був у 20-х роках. Його наукова кар'єра продовжилася в Москві, де він став професором Московської консерваторії.

З життя поетеса пішла дуже рано, в 42 роки. Вона не встигла реалізувати всіх своїх творчих планів. Серед них був і такий: «Хочеться написати маленьку повість..., ніби історичну, з татарсько-українських часів (приязнь малого українця – сина бранки і татарочки-селянки, незважаючи на традиційний антагонізм старшого покоління, потім – дальша доля сеї пари, таки розлученої життям» (3 листа до матері. Ялта, 16 лютого 1908 р.). Приязнь – ось що мріяла побачити Л. Українка в стосунках між українським і кримськотатарським народами.

Так Леся Українка посадила кримську «кипарисову гілочку» в українській літературі: *«А як повернешся, я покажу тобі Той кипарис мій в садочку квітчатому.*

Всього у першому томі вибраних творів

Лесі Українки «Квітка на долоні вічності» опубліковано 23 поезії та драматичні поеми і вперше включено в нього примітки, які склали кримські поети Валерій Басиров та Юнус Кандим.

— А в другий том буде включена мовою оригіналу та в перекладі Юнуса Кандима кримськотатарською мовою драма-феєрія Лесі Українки «Лісова пісня», — сказала редактор кримськотатарських текстів нового видання, завідувач редакційно-видавничого відділу Всеукраїнського інформаційно-культурного центру Сабріє Кандимова.

Після першого опублікування перекладу «Лісової пісні» у видавництві «Доля» в 2001 році режисер Ахтем Сейтаблаєв здійснив її постановку на сцені Кримськотатарського академічного музично-драматичного театру, яка пройшла з великим успіхом.

КРИШТАЛЕВІ ДВЕРІ В КАЗКУ

Якщо переклади вибраних творів Л. Українки будуть корисні у школах з кримськотатарською мовою навчання, то друге двомовне видання за програмою «Українська книга» — «Бібліотека кримськотатарської літератури. Народна творчість» дасть змогу українським дітям ознайомитися з країнами зразками традиційних жанрів кримськотатарської народної творчості. Упорядники — відомий кримськотатарський дитячий поет Нуzet Умеров і Сабріє Кандимова зібрали з різних джерел фольклору кримських татар 38 народних казок та 24 історичні легенди і подають їх мовою оригіналу та в перекладі українською мовою, здійсненому сучасними українськими письменниками Віктором Гумєнюком і Данилом Кононенком. Вперше в збірнику включено переклади восьми героїчних і лірико-епічних епосів.

Чудово ілюстрований графічними композиціями відомої кримськотатарської художниці Заремі Трасінової новий збірник обсягом 640 сторінок надруковано тиражем три тисячі примірників. Включенні в нього кримськотатарські казки, як і казки багатьох інших народів, зокрема її українські, поділяються в основному на три цикли: казки про тварин, чарівні (фантастичні) та соціально-побутові. Ольга Гумєнюк, кандидат філологічних наук, викладач Кримського інженерно-педагогічного університету, у вступній статті «Епічні жанри кримськотатарського фольклору» детально аналізує кожен із них, зокрема, казки «Мудрий Іжачок», «Диво-риба», «Г'ять грон винограду», «Гульджан» та інші. Не раз повчальність казки набуває особливої переконливості завдяки захопливій інтризі, напруженому сюжету, вишуканій композиції, іншим художнім чинникам.

Відомий кримськотатарський фольклорист Рефік Музафаров зазначає, що ідейну основу казок становить боротьба людини з ворожими її силами. Позитивними героями виступають молодший син, мудра дівчина, син бідника та інші персонажі. Ворогами позитивного героя є старші брати, чаклуни, дракон, підступні хані та інші. Важливе місце в казках займають чудесні предмети і помічники героя: жива вода, килим-літун, чарівна хустка, молодильні яблука, прудконогий кінь, благородна лисиця, стара бджола, чудесні птахи.

У художній структурі кримськотатарських казок велику роль відіграє кримське довкілля, реалії моря, гір, степу. У них фігурують топоніми, підкреслюються саме про Чорне море, згадуються Бахчисарай, Карабасазар, Судак, Джанкой, інші кримські міста і села. Однак особливо виразно кримський колорит дається в знаках у легендах – ще одному дуже поширеному в середовищі кримських татар епічному фольклорному жанру. Легенди здебільшого тісно пов'язані з певними місцевостями і на відміну від казок та більшості

Сабріє Кандимова

інших фольклорних епічних жанрів часто публікуються з підзаголовком – бахчисарайська, алуштинська, судацька, старокримська, керченська та інші. До того ж вони найчастіше прив'язані не просто до певної території, а до цілком конкретних ландшафтних об'єктів природного, а також культурно-історичного походження – гір, скель, печер, гrottів, галавин, джерел, водограй, криниць. Ідеється в них про зведення фортець, палаців, мостів, мечетей, появлі святих могил...

Окремо потрібно сказати про такий рідкісний жанр кримськотатарського епосу, як дестани. Це здебільшого розлогі оповіді, в яких поєднуються вірші та проза. Ці частини органічно доповнюють одна одну та ефектно взаємодіють. У дестанах переважають героїчні мотиви. Їхні провідні герої – неординарні особистості, дужі, енергійні, талановиті, кмітливі, вродливі. Вони наділені високими моральними чеснотами і заради ідеалів честі та вірності готові на будь-які випробування та поневірння, відважні вчинки, наївіть смертельно небезпечні.

Кримськотатарські дестани можна поділити на два основних різновиди. Більшість із них – це любовні історії. На фоні провідної епічної оповіданості відчутно вирізняється ліричний струмінь, а героїчні мотиви поєднуються з сентиментальними. Це такі дестани, як «Ашик Гаріп», «Керем та Асілхан», «Нар Коміш», «Таїр і Зоре» та інші. У цих фольклорних творах трактуються здебільшого сюжети, поширені в усьому тюркському світі, тож кримських реалій тут зустрічається небагато.

Інша група дестанів пов'язана з художнім осягненням суспільно-політичних процесів. Вони також включені в загальнотюркський контекст, однак кримські акценти в них набувають значно більшої виразності. Найпопулярнішим зразком кримськотатарської народної героїчної оповіді є дестан «Чорабатир». На його основі композитор Рефат Асанов створив першу кримськотатарську оперу. За своїм загальним характером, тональністю та образом ладом героїчні дестани близькі до українських народних дум.

Кримськотатарський фольклорний епос жанрово багатогранний, тематично розмаїт, стилістично вишуканий. Читачам відноситься неабияку естетичну насолоду, а дослідників спонукатиме до подальшого глибшого осягнення його неповторного художнього світу.

Видавниче зближення та взаємопроникнення двох літератур – української і кримськотатарської триває. Нин

ПОВЕРНЕННЯ БУНТІВНОГО МИКОЛІ ХОЛОДНОГО

Після загадкової смерті влітку 2006 року Миколи Холодного — одного з неформальних провідників феноменального молодіжно-інтелектуального руху «шістдесятників» у віцент комунізованій і зросійщений Україні — про нього як про неординарну, велими складну і суперечливу особистість та видатного поета, літературного критика і публіциста якось забули навіть у літературному середовищі.

Першу спробу повернення унікального поетичного доробку талановитого поета в сучасну українську літературу у 2009 році зробив його значно молодший літературний товариш Павло Вольвач. У видавництві «Факт» він як упорядник видав поетичну збірку безсмертного небіжчика з велими промовистою назвою «Повернення».

Це дійсно справжнє, друге входження митця у невимирощу українську поезію. Вперше він зухвало віврився до неї ще у далекі 60-ті роки. Це була не офіційна літературна трибуна, а бурхливий студентський «самвидав». Його не могли вкоскати мільйонні армії партійних ідеологів, кадебістів, наглядачів та стукачів. Пізніше він проявиться у Народному Русі, студентському голодуванні на граніті та у Помаранчевій революції.

У новій поетичній збірці Миколи Холодного вміщено поезії різних років. Це і перші дитячі літературні вправи, і глобокі філософські роздуми зрілого поетичного мужа та громадянина. Є у ній гострий, неповторний миколо-холоднівський сарказм, добре відомий ще з часів «самвидаву». Деякі з поетичних творів мають і номерні позначки. Саме так їх ідентифікували, зберегали і вивчали кадебістські «літературознавці» на вул. Володимирській.

Збірка «Повернення» відкриває нові грани поетичного таланту Миколи Холодного та віддзеркалює громадянську позицію автора, дає оцінку складним суспільно-політичним процесам як в Україні, так і у глобалізованому світі.

Добротна літературознавча публікація Миколи Холодного, яку для читача відкрила газета «Кримська світлиця», висвітлює ще одну грани його таланту як глибоко літературного критика. Добре знаю, що автор спеціально написав цю працю для часопису «Доля». Його видавав у Сімферополі відомий в Україні книговидавець, талановитий поет і прозаїк Валерій Басиров. На жаль, за браком коштів, це цікаве видання зникло з літературних обріїв. Тож свою літературознавчу розвідку автор так і не побачив надрукованою. Це не стільки оцінка поетичної збірки «Нетрі оригінального» давно відомого в Україні кримського поета, мого друга зі студентських років, Федора Степанова, а роздуми над тим, що відбувається в українській та світовій поезії, у суспільно-політичному житті України.

Нешодавно, переглядаючи свої старі папери, я відшукав ще одну маловідому працю Миколи Холодного «Ковбойська кобза Євгена Адамцевича». Її він переслав мені зі свого Остера на Чернігівщині для публікації у «Кримській світлиці». Але тоді вона не була надрукована і лишилася у моєму архіві.

Взагалі, з Миколою Холодним ми знайомі ще зі студентською юності. Пам'ятаю, як в одній з аудиторій Київського університету ім. Тараса Шевченка він читав нам свою наукову розвідку-дисертацию, як її назвав Микола, про українську пісню. Пізніше саме за неї Миколу Холодного відносили до Почесної премії Ватикану. Напише він і ще одну справжню дисертацію «Народ крізь призму мови», яку йому також не дадуть захистити. Це ще одна маловідома і недосліджена наукова грань різnobічного таланту Миколи Холодного.

Пам'ятаю, як майже сорок років тому на початку холодного і похмурого грудня 1971 року Микола з моїм старшим братом Федором прилетіли з Києва до Сімферополя на мое весілля. Воно відбувалося у нині знесенному помешканні моєgo друга Василя Богуцького поблизу колишнього міськвижника і нинішньої Верховної Ради Криму. Приїзд до Криму Миколи Холодного тоді поставив «на вухах» всю кадебістську братію на бульварі ім. Івана Франка. А один із штатних «пастухів» нашої місцевої української громади у Сімферополі — полковник Іван Тимофійович, незважаючи на непогоду, вів цілодобове спостереження як за помешканнями Богуцького, так і за нашим пересуванням по місту. Тож якщо ще живий наш старий «приятель» і наглядач, зичу йому міцного здоров'я та таїжі ж пенсії, як в українських патріотів.

На щастя, тоді нікого не заарештували. Знаю, що кількох чоловік викликали на допит. Це пригадалося мені, коли я неочікувано знайшов у своєму архіві ще одну публістичну працю незабутнього Миколи Холодного про геніального українського кобзаря Євгена Адамцевича. Бунтівний дух козацької вольниці об'єднував творчий дух цих двох видатних особистостей.

Трапилося так, що напередодні дня народження славетного кобзаря, одного з авторів геніального «Запорозького маршу», мені з моїм приятелем лікарем-краєзнавцем Сервером Аблавієм пощастило побувати на могилі Євгена Адамцевича в селі Холмівка Бахчисарайського району (на фото). Саме тоді я відшукав в архіві і талановиту працю Миколи Холодного. Тож навіть цей збіг обставин певною мірою, як мені відається, є знаком Божим, який об'єднує і повертає нам цих двох видатних митців.

Петро ВОЛЬВАЧ,
член НСПУ, голова Кримської філії НТШ

М. Холодний

«А Він ім відповів:
— То ж віддай
кесареве — кеса-
реве, а Богові —
Боже» (Євангеліє
від Луки, 20:25)

За антиукраїнські, безбожницькі твори незрячих авторів, які от Миколу Острівського, радянський режим носив на руках. Острівський і кінці віддавав на сочинському курорті чи то від перепою, чи то він усім на брид, як гірка редька, і

його отруїли. Так безпеченіше. Більше колись та й бовкне, як ГПУ писало йому антипетлюрівські балетристичні інвективи «Как закалялась сталь», «Рожденные бурей» тощо.

У часи брехневщини я особисто знав сліпих послідовників Острівського. Вони опіували гіпотетичну Боярську вузькоколійку та БАМ, за миску квашеної капусты могли з молотка продати рідного батька.

На сліпих кобзарів в Україні більшовицька влада спочатку дивилася крізь пальці. Потім про всяк випадок у 1930-х скликала у Харкові Кобзарський з'їзд і розстріляла 300 незрячих співців. За твердженням заангажованих мистецтвознавців, після цього настала пора розквіту кобзарського мистецтва в Україні. Залякані недострілянням співаків почали заганяти до капел, як майстри слова — до Спілки письменників. Насаджувалася своєрідна колективізація мистецтва. Щоб не потрапити до розряду «ворогів народу», радянські гомери змушенні були складати думи про партію, Леніна і Сталіна. Репертуар затверджувався у відповідних інстанціях, а виконавська майстерність шліфувалася на усіляких «оглядах» та «конкурсах». Вільні колись співці оберталися на платних працівників агітпропу. Капелянська профанація причесала всі таланти під одну гребінку, кобзарський епос звелася до рівня ширпотребу. Народні думи, що віками передавалися з вуст в ууста, від учителя до учня, тепер витиснів такій собі розважально-пропагандистський сиропчик для «пролетарських мас». З Тичинного кларнета, іронізував на еміграції Євген Маланюк, радянська система зробила звичайні сінкі дудку.

Під колесами тоталітарної машини опинився й унікальний кобзар Євген Адамцевич. В розгул брехневщини його складений з під батога ерзац «На смерть Леніна» було одночасно видрукувано в книзі «Ленін в песнях народов ССРС» (М., 1971) та монографії О. Правдюка «Роменський кобзар Євген Адамцевич» (К., 1971).

І все ж народ зберіг пам'ять не про мертвотворенні кобзарські напівфабрикати, продиктовані партограмами, а про «Втече трох братів із Азова» та «Марусю Богуславку» моєго однофамільця Хведора Холодного, що грав на кобзі навіть босими ногами. Образ цього «кобзаря-формаліста» відтворив в одному із віршів видатний український поет-новатор Іван Драч.

Нащадки будуть вічно вдячні Євгенові Адамцевичу за те, що він зберіг і передав для них два патріотичні твори-шедеври. Це знаменитий «Запорозький марш» та історична дума «Євшан-зілля».

Народився Євген Адамцевич, син Олександра, 19 грудня 1903 р., за новим стилем — 1 січня 1904 року в селі Солониця, тепер Лубенського району Полтавської області. Це тут відбулася кровопролитна битва Северина Наливайка з поляками.

На другому році життя від вітряного вітка втратив зір. Навчався в Київській школі для сліпих.

Назавжди запам'яталося кобзареві, як його батьки переїхали із Солониці до Ромен (батько був

залізничним службовцем), і мати водила хлопця до Роменського драматичного театру, де грава ролі із такими відомими артистами, як Г. Затиркевич-Карпинська та С. Шкурат у виставах «Гліттай або ж павук», «Батраки», «Друга молодість» та інші. Під час спектаклів хлопчина сидів у оркестровій ямі.

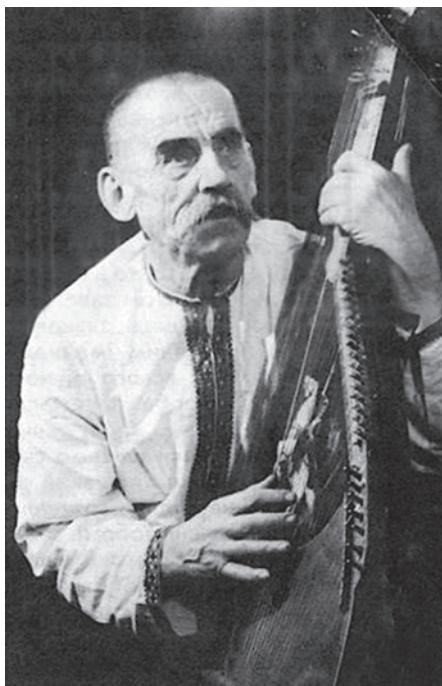
Батько-залізничник чудово співав українських пісень. Він мав рідкісний голос.

Взагалі ж Ромни з давніх-давен славилися кобзарськими традиціями. Особливо ж сходилися кобзарі до Ромен під час ярмарку на Іллю. Був серед них і Остап Вересай. І Тарас Шевченко з друзями неодноразово слухав у Ромнах приголомшивший спів народних рапсодів, написав про них безсмертного вірша «Перебендя». Навчаючись на 2 курсі філологічного факультету Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, — за 2 роки до виключення «за політичну незрілість», — я опублікував 14 лютого 1963 р. у

Київському оперному театрі. То було якесь пісенне свято. Адамцевич співав у доті незвичайною для мене манері. Динамічною ритмікою він нагадував ковбоя. Або Пітера Сігера під час виконання спіричуелсів. Кобза Адамцевича рокотала, немов відлуння далекого бою. У струнах вчувалися громи грози, яка наближалася. Його виступ не кідав людей у дрімоту, а навпаки, будив їхню свідомість, налаштовував на роздуми про долю України, підносив дух, кликає до дії.

У вересні 1972 року, за якийсь місяць до кончини Євгена Олександрівича, я завітав до Ромен на зустріч із випускницею місцевого технікуму Тамарою Чорнобук із села Загребеля. Були наміри поєднати з нею свою долю. Не менше за мене в цьому були зацікавлені спецслужби, які щойно випустили мене з-за грат. Може, хоч одружившись, Холодний утихомириться, міркували вихователі з Володимирської, 33.

КОВБОЙСЬКА КОБЗА АДАМЦЕВИЧА

Тоді-то, петляючи вулицями Ромен, щоб відірватися від «хвостів», я побував у хаті Євгена Адамцевича, на тихій вуличці, неподалік від залізниці. Кобзар, козацька шабля над його ліжком спровали на мене не менше враження, аніж виконаній у стилі конструктивізму у центрі міста скульптором-монументалістом Іваном Кавалерідзе пам'ятник Тарасові Шевченку. Навколо кобзаревої хати росли квіти. Вони довго прощально дивилися мені віслід. Адамцевич був стомлений, і ми домовилися зустрітися з ним наступного дня.

— Вил'ємо по чарці, — сказав господар, — послухаємо кобзу. — Привітне обличчя співцевої дружини випромінювало підтримку сказаному.

На жаль, мені повідомили з Києва, щоб я негайно йшов туди як свідок на політичний процес над Іваном Світличним. Тому вдруге поріг Адамцевичової оселі я так і не переступив.

Приблизно на початку 1960-х зустрічався у Великих Сорочинцях на Полтавщині з поводиром автора дум «Чорна неділя в Сорочинцах» — кобзаря Михайла Кравченка Григорієм Легендю. Миргородська районна газета «Червона трибуна» вмістила тоді мою обробку Легендіної думи.

У той миргородський період у моїй біографії Полтавський обласний будинок народної творчості пропонував мені написати монографію про кобзаря Петра Гузя із с. Лютенка Галицького району, по сусіству з Миргородом, куди я втік із колгоспу «Червоний маяк», що в Коропському районі на Чернігівщині. Гузя — мій земляк і мій перший літературний вчитель, поет-академік Павло Тичина ставив у один ряд із Федором Кушнериком і Єгором Мовчаном, Павлом Носачем, Володимиром Перепелюком. З них я чув особисто Мовчана і Перепелюка. Окрім них, мав щастя слухати кобзарів Миколу Литвина, Василя Нечепу, Никона Прудкого, Григорія Ткаченка. До збірки «Бумеранг» вінничанського барда Андрія Сенченка, що на фестивалі «Червона рута» у Запоріжжі виконував створену ним пісню на мій текст «Сповідь британського пса», я написав післямову. Всі ці митці для мене дорогі. Але Євген Адамцевич — явище неповторне! Велика дяка кримській «Просвіті», яка опікується співцевою могилою на історичній бахчисарай

ХТО «СВІТЛИЦЮ» НЕ ЧИТАЄ – ТОЙ ПРИЗІВ ТАКИХ НЕ МАЄ!

Ще раз називемо наших талановитих герой-фіналістів! Минулі суботи до редакції «Кримської світлиці» на фінал конкурсу «Мені тринацятий мінало!» були запрошенні: Анастасія МАРЧЕНКО, учениця 10 класу Нижньогірської ЗОШ № 2; Олександра ТАБУНЩИКОВА, учениця 6-А класу Навчально-реабілітаційного центру для дітей з порушенням зору; Тетяна ОСТАПЧУК, учениця Азовського НВК Джанкійського району; Лілія КАРПЕНКО, учениця 10 класу Прудівської ЗОШ І-ІІІ ступенів, Советський район, АР Крим; Павло ВАСИЛЬЄВ, 9-М клас НВК «Школа-ліцей» № 3 м. Сімферополя; Олександр ВОЛОВ, учень 10 класу Ізобільненської ЗОШ І-ІІІ ступенів Нижньогірського району Автономної Республіки Крим; Ярослава ПАВЛІВА, учениця 10-А класу Нижньогірського навчально-виховного

комплексу «Школа-ліцей» № 1; Аня ЧЕПУХІНА, учениця 10 класу Грушівської школи, м. Судак; Ірина ОСАДЧЕНКО, учениця 6 класу Української школи-гімназії, м. Сімферополь; Бекір АБЛАЄВ, учень 7 класу Нижньогірської загальноосвітньої школи № 2; Артем ЗАЙНУЛІН, учень 8 класу НВК «Консоль», м. Сімферополь.

На жаль, не змогли прибути до редакції, щоб поборотися за суперприз – розкладний шестишигодінний ВЕЛОСИПЕД – Бекір Аблاءв (найактивніший дописувач до «Джерельця»), Олександр Волов, Тетяна Остапчук. А от учасників цього змагання Павло Васильєв вирішив спробувати свої сили у дорослом конкурсі – мовно-літературно-історично-пісенно-комп’ютерному (він вийшов у два фінали і мав право вибору), де головний приз – сучасний потужний Ноутбук, який відбудувався цього ж дня, після дитячого. На фінал цього конкурсу прибули всі запрошені заздалегідь конкурсні: Василь Латанський (Нижньогірський район), Оксана Чепухіна (с. Грушівка, Судак), Галина Вороніна, Любов Калмакова,瑪麗я Мискова, Ілларіон Мальцев, Дарина Синиця, Олександр Поліновський, Артем Жученко, Ярослав Павлів (всі із Сімферополя), капітан 7 «суперкласу» із Славнівської школи Роздольненського району – їхня вчителька Євдокія Григорівна Остапчук. Бажаючих поzmагатися за ноутбук виявилось наявіть більше, ніж було заплановано, тому Марія Мискова, вчитель української мови школи-ліцею № 3 ім. Макаренка, вчинила дуже педагогічно, уступивши місце у фіналі своєму учневі Павлу Васильєву. А Дарині Синиці, наймолодшій учасниці конкурсу, учениці 2 класу школи № 18 м. Сімферополя, ми запропонували позмагатися замість ноутбука за велосипед, де у неї було більше шансів, на що Даринка разом з бабусею відразу ж погодилися.

Фінали обох конкурсу редакція вирішила об’єднати навмисне, бо

ж гуртом веселіше. Тим більше, так склалося, що заяви на конкурс, у якому головний приз – ноутбук, подали вчителі тих учнів, які взяли участь у дитячому конкурсі «Мені тринацятий мінало!» Отже, спочатку вчителі вболівали за своїх вихованців, а потім учні – за своїх учителів.

До того ж запитання і завдання для фіналів обох конкурсів були майже схожими, тільки у дорослих вони були дещо складнішими і їх було трохи більше. Виконати усі завдання потрібно було, як і на уроці, за 45 хвилин! Дітям і дорослим у мовному завданні пропонувалося з набору букв утворити три найдовших слова, букви складених слів у подальшому і становили суму отриманих очок. Ще одне завдання – очистити хлібний ярличок від помилок, у якому за кожну знайдену помилку надавалося одне очко, крім того, виконуючи це завдання потрібно було бути дуже уважним, щоб не додати при цьому ще й своїх помилок! Наступне мовне завдання – перекласти текст, написаний Веркою Сердюкою, літературною мовою (тут за кожну помилку у передкладі знімалось одне очко).

У завданні з літератури треба було за уривком тексту назвати твір, письменника і роки його життя. Щоб перевірити знання з історії, було запропоновано підписати портрети українських гетьманів і вказати роки їхнього гетьманства. «Найвдачнішим» завданням для більшості виявилось пісенне, в якому слід було назвати українські народні й сучасні пісні, у яких зустрічається слово мама.

Перед тим, як вручити завдання дорослим, головний редактор «Кримської світлиці» Віктор Качула запропонував їм спочатку переглянути відео з архіву редакції, в якому розповідалося про перших переможців мовно-літературно-історично-пісенно-комп’ютерного конкурсу «Аладін». Всього ж редакцією за попередні роки було вручене команда з різних шкіл Криму

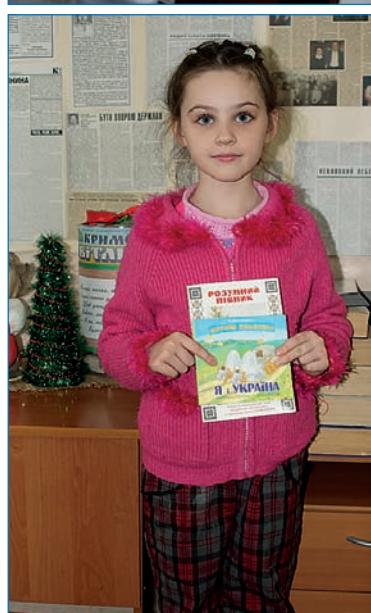
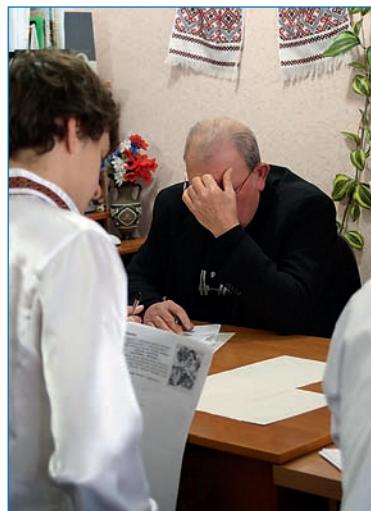
аж 14 (!) комп’ютерів. До речі, у цьому відео була підказка на одне із завдань, у котрому потрібно було вказати, які школи чи окремі переможці отримали ці комп’ютери. А ще дорослим у завданні з історії потрібно було віднайти на фото архітектурну споруду і вказати, в якому столітті вона була збудована.

Непростими були запитання (навіть вчителі з досвідом за голову бралися), довелося потрудитися, але ж призи варті! Після того, як спливнув відведені для фінального конкурсу час, і учні, і вчителі з задоволенням фотографувалися з відомими кримськими письменниками Данилом Кононенком і Василем Латанським, твори яких виваються у школі. Данило Андрійович подарував присутнім учителям і дітям з автографом свої книжечки «Розумний півник», у яких надруковані казки, перекладені ним з білоруської мови.

Потім усі спілкувалися за чаєм. Наочник редакція влаштувала ще один конкурс – на краще привітання «Кримській світлиці» з нагоди її 20-річчя. Тут, звичайно, неперевершеними були хлопці з театральної студії «Світанок» Олександр Поліновський та Артем Жученко, котрі створили імпровізоване музичне привітання, розшифрували слово «СВІТЛИЦЯ», вразили присутніх, заспівавши під гітару Шевченків «Заповіт». Ярослав Павлів побажав, щоб «Кримську світлицю» продовжували читати навіть і після «кінця світу» 21 грудня. Також у цьому конкурсі взяли участь вчителька Марія Мискова та її учень Павло Васильєв. Павло у своєму привітанні сказав: «Чудово, що у наш час є така газета, яка дає молодим шанс заявити про себе, стати популярним, щоб у майбутньому було чим пишатися». Зрештою, всі учасники цього конкурсу отримали один на всіх приз – колективний похід у булінг-клуб «Піонер».

А ноутбук і велосипед ми поки що не вручали – будемо тримати інтригу аж до 27 грудня, до нашого ювілею, щоб привітати наших переможців зі святочної сцени. Хто ж вони, наші «Світличні» чемпioni? Приходьте в бібліотеку ім. І. Франка – і самі про все довідаетесь!

Любов СОВИК

ЧЕТВЕРТИЙ КУРЕШ. ВІДРОДЖЕНА БОРОТЬБА

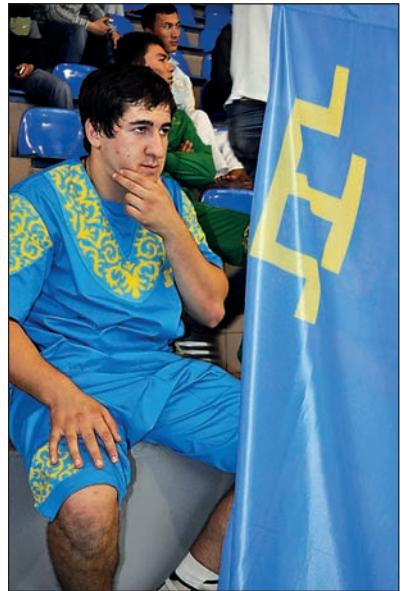
Нешодавно у м. Сімферополі в спортивному комплексі «Локомотив» відбувся IV міжнародний турнір з національної кримськотатарської боротьби куреш, присвячений священному святі Курбан-Байрам. Це традиційний вид спорту у тюркських народів — національна боротьба на поясах, яка внесена до реєстру національних видів спорту. Вона і тепер розвивається як відроджений вид спорту кримських татар. Колись дуже популярна боротьба куреш незаслужено була забута і виключена з переліку розвинутих і культивованих видів боротьби.

Історія боротьби сягає глибини століть. Так, легендарний епос Алпамиш, що з'явився тисячу років тому, описує куреш як один з найлюбленіших і найшанованіших видів спорту, що широко був поширеній в ті давні часи на землі Середньої Азії. Великий учений і мислитель Авіценна писав, що заняття боротьбою куреш є одним з кращих способів підтримки здоров'я, тіла і духу. Добро-порядність, мужність, хоробрість, чесність і справедливість до суперника — це ті якості, які виховує цей вид боротьби. Такі умови і критерії змагань з боротьби куреш.

У кожному селищі були свої силачі, вони користувалися повагою в народі і були прикладом для підлітків. Євген Марков у своїй праці «Нариси Криму» на рубежі XVII-XIX ст. не без захоплення відгукувався про культуру кримських татар, які населяють півострів.

До депортациі кримських татар у 1944 році в Криму були свої легендарні борці. Це — Рефат Тантана (м. Ялта), Фазил Сулейман (м. Карасубазар), Якуб Джәфер (м. Бахчисарай) та багато інших. Пройшовши величезний історичний шлях розвитку, боротьба як форма розваги, забави, прояву сили і сьогодні користується великою популярністю серед нащадків кримських татар, які залишили півострів у XVI-XIX ст. Боротьба куреш, залишаючись серцевиною народних свят, є складовою частиною національної культури.

Більшість народів світу мають або мали свою національні

види спорту, які були започатчені із плинном часу модернізовані сьогодні в традиційні види спорту. А сьогоднішній куреш належить до забутих видів боротьби чи до нових? Стародавній куреш проводився фактично на голій землі, під відкритим небом, босоніж. Сьогодні — в спортзалах, на комфортних матах, у спортивному одязі затвердженого зразка та в борцівському взутті. Бій проходить на визначений час, на бали. Чиста перемога для борця — це ідеал у перемозі, але все-таки вона на другому плані. Отже, беручи до уваги сучасний розвиток, це новий вид боротьби, модернізований під сьогоднішні стандарти і культуру спорту на основі древнього куреш. У кураш (ферганський варіант), як і в більшості різновидів цієї боротьби на поясах, борються в стійці і згід-

но з прийнятими правилами. Кидки, проведені в стійці, оцінюються суддями. Оцінюється прийом, початий всередині безпечної зони гілам (татамі) і закінчений за межами небезпечної лінії гілам. Тривалість бою — 4 хвилини.

Кримська федерація національної боротьби куреш була створена 19 грудня 2008 року, тоді ж на установчій конференції було затверджено статут федерації. За цей період було проведено більше 40 турнірів за участі Кримської федерації куреш, з них 12 міжнародних, чемпіонатів світу та України. У листопаді 2009 року в Сімферополі був проведений I міжнародний турнір, який тепер проводиться щорічно. Команда Криму в 2009 році брала участь у чемпіонаті світу з боротьби кураш у м. Алушта та з боротьби кореш у м. Казань. З 2009 до 2012 р. команда борців з Криму брала участь в міжнародних турнірах у Туреччині, Росії, Румунії та чемпіонатах України, де посідала призові місця. Великий внесок у розвиток куреш на міжнародному рівні зробили: Салі Неджат (Румунія), Ібраїм Араджі (Туреччина), Сейдамет Яг'яєв (Крим). Спільно з ними проводилися семінари та зустрічі з розвитку боротьби куреш. У вересні 2012 р. команда Криму, завдяки підтримці нового президента Федерації куреш Ленура Едемовича Ісламова, брала участь у чемпіонаті світу з боротьби на поясах у м. Астана (Казахстан), де було представлено 32 держав. Наши борці здобули 2 бронзові медалі і принесли Україні 4-те командне місце. Студентами КІПУ була розроблена форма для боротьби куреш. За рахунок спонсорської допомоги виготовлено 90 комплектів борцівських форм і видано учас-

никам різних турнірів. Федерацією була розроблена своя емблема. Восени 2012 р. керівництвом федерації виділено 14 національним школам Криму борцівські мати, проведена оплата за оренду борцівських залів, роботу тренерів, було забезпечено матеріальне стимулювання борців. Також намічено будівництво спеціального спортивного комплексу. Вже випущено два навчальних посібники з боротьби куреш (автори — Сейдамет Яг'яєв, Бахтияр Асанов — викладачі КІПУ). Зараз ведеться робота з видання посібника кримськотатарською мовою на латині.

IV міжнародний турнір з національної боротьби куреш пройшов в обстановці національного свята. Учасники, гості та глядачі залишилися задоволені проведением цього спортивного турніру. В турнірі взяли участь 180 борців з 8 країн, боролися за призові місця в 6 вагових категоріях. Головний суддя — Р. Казаков, секретар — Е. Муртазаев. Переможцями стали у ваговій категорії 60 кг — Ернест Велішаев; 70 кг — член національної збірної

України з греко-римської боротьби, учасник Олімпіади в Лондоні 2012 р. Ленур Темиров; 80 кг — Еннан Сеферов; 90 кг — Аміт Аблямітов; 100 кг — Ілімдар Сайідов; у вазі понад 100 кг — Ігор Задерновський. Переможці турніру нагороджувалися від імені федерації справжніми золотими медалями, кубками та цінними подарунками. А переможці в абсолютних вагових категоріях з традицією отримували в нагороду живого барана і повинні були з барабаном на плечах зробити коло пошани навколо борцівського мату. Особливо хочеться виділити сліпого борця Ленура Кіраджієва, який завдяки своїй цілеспрямованості, завзятості і дивовижному для сліпів людини почуттю рівноваги провів гідні бої. Великий інтерес викликали показові виступи грузинських борців, які представляли Всеукраїнську федерацію грузинської національної боротьби «чідаоба». Також пройшли показові бої серед наймолодших борців.

Урочисте відкриття турніру та нагородження переможців провели: президент КФНБ

Руслан ФЕСЕНКО
Фото автора
(Висловлюємо щиру вдячність головному секретарю КФНБ «Куреш» Енверу Усєнову за сприяння в підготовці цього матеріалу)

КОЗАК БЕЗ ШАБЛІ — НЕ КОЗАК!

«Бережено Бог береже, а козака — шабля», — говорить українська народна приказка. Козака ніхто не уявляє без шаблі. Цей вид холодної зброї був найпоширенішим у козаків. Шаблю мали право носити лише козаки-лицарі. Той, хто не пройшов випробування в бою чи у морському поході і сам собі не здобув зброю, не міг брати шаблю у руки. Шаблі надавали навіть більшу перевагу перед рушницею чи пістолем. Їх називали чесною зброєю. До шаблі ставилися, як до жінки, називаючи її «сестрицею». І вона має архайні корені, успадковані від пращурів, що пов'язано з традиціями первісних чоловічих військових громад, куди жінкам доступ був заборонений.

Щоб не забути, не загубити мистецтво володіння цією зброєю, на базі Хмельницької федерації бойового гопака нешодавно пройшов всеукраїнський навчально-вищікільний семінар з шабельного бою. Під керівництвом верховного вчителя, президента Міжнародної федерації бойового гопака Володимира Пилата молоді гопаківці, інструктори та тренери опановували азі козацької бойової майстерності однією та двома шаблями.

У семінарі взяли участь також вихованці Волинської молодіжної організації «Школа козацького гарпу». Тепер вони матимуть змогу передавати здобуті знання своїм молодшим побратимам, навчаючи їх майстерності шабельного бою.

Олександр СЕРЕДЮК,
отаман МГО «Школа козацького гарпу», учасник семінару

Споконвічною козацькою зброєю є шабля. Вона має клинок, хрестовину (гарду) та руко'я. Шабля належить до рублячо-ріжучо-кочючої холодної зброї. Перевагою шаблі над мечем є набагато менша її вага, що дозволяє суттєво прискорювати ударно-захисні дії. Поряд із цим сила удару й глибина проникнення надолужується за рахунок кривизни «робочої частини» клинка, котра дозволяє під час удару використовувати «ріжучий» ефект. Порівняно зі шпагою шабля виграє за рахунок здатності завдавати ще й важких рублячо-ріжучих ударів.

Окрім треба наголосити на особливому значенні шаблі для козака-лицаря. Зберігаючи архайні традиції одухотворення навколошнього світу, в козацькому середовищі чітко фіксується особливе ставлення до шаблі як символу військової звитяги, а отже, і принадлежності до військово-лицарського стану. Варто наголосити й на надзвичайно важливій ролі шаблі у становленні та розвитку козацько-лицарського бойового мистецтва. Система прийомів шабельного бою, окрім самодостатньої ваги, відіграла значення базових рухів для бою рукопашного. Козаки повсюдною удосконалювали свою техніку шабельного бою. Бойові дії вершника відрізнялися активним задіянням стремен, котрі дозволяли підводитись та глибоко нахилитись, щоб завдати важких ударів, особливо проти піхотинців. Легкість і кривизна шаблі дозволяла виконувати блискавичні ковзаючі відбиви-відводи і ударами навздогін, при цьому шабля описувала різноманітні кола та 8-ки. Положення вістря варіювалося від прямовисно-вгору до прямо-

висно-долону (звисання). Наявність нахиленого руко'я при незначній кривизні клинка дозволяла виконувати і колючі удари, при цьому лезо розташовувалося як прямовисно, так і поземно. Іноді ці удари супроводжувалися відходами — відхиляннями убік і мали контратакуючий характер. Характерною ознакою козацької техніки шабельного бою у пішому стилі було використання різноманітних повзунців (удари ногами у низьких положеннях або в падінні) та удар-

ШАБЛЯ І ШАШКА

но-захоплюючих дій вільною рукою. Техніка бою двома шаблями є питомою козацькою, якій взагалі властиве вільне володіння обома руками, навіть при використанні однієї шаблі або іншої зброї. долю двобою. Ця зброя добре пристосована для раптового нападу. Для цього треба було вміти, бажано несподівано, вихопити шашку та завдати нею удару одним рукою. Від такого її застосування залежить спосіб кріплення піхов шашки до португей лезом угору. Саме з такого положення її легше швидко вихопити для виконання рублячого удару згори додолу. Техніка шашкового бою полягала в застосуванні окремих рублячих або колючих ударів. Якісь відбиви-відводи, удари на вздовж, відхиляння убік і взагалі фехтувальний герц з шашкою неможливі. В романі Михайла Шолохова «Поднята целина» поручник Ляльєвський щодо козацької шашки слушно зауважив осавулові Половцеву про те, що під час лицарського двобою б'ються «не на поліцейських селедках, образець котою ви так трогательно і нежно прижимали к своїм перстям».

Перевагою шашки над шаблею з точки зору царського уряду була її відносна дешевизна, що дозволяло зробити цю зброю масовою. В XIX сторіччі шашки, як статутний тип холодної зброї, взято на озброєння майже всіх кавалерійських частин, офіцерів усіх родів військ, а також жандармерії та поліції Російської імперії. Шаблі залишили лише гардійським гусарським полкам. Через заміну шабель на шашки багатовіко мистецтво козацького шабельного бою зійшло нанівець. Кумедно виглядають зараз деякі хвацькі танцюристи, що намагаються «фехтовати» шашками, які придатні для завдання потужного удара, який один міг вирішити

Ігор САЕНКО
м. Луганськ

Михаїл
ЛУКІНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС

В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-50)

Но для упомянутого А. Зубова Федотов, разумеется, не авторитет (может, просто не читал?) — он продолжает гнуть своё: мол, «старинное название народа и страны — «малороссы», «Малороссия», не уточняя, впрочем, исторической глубины его «старины». А «малое» — это как бы недоразвитое, ненастоящее, искусственное (и не надо ёрничать, кивая на Малую Грецию!): и народ — не народ (ибо такого «не может быть» по определению), и культура — не культура (особенно по сравнению с «большой»), и языки — не языки, а так — наречие (к тому же изрядно «испорченное влиянием польского»)¹. Впрочем, оказывается, в этом легко убедиться, сравнив численные показатели «мовых» с «великим и могучим». Не догадываетесь, какие именно? Впрочем, можете себе не утруждать: это уже сделал некий Л. Марков и даже опубликовал результаты своих «научных» исследований на любезно предоставленных для этого страницах газеты «Крымские известия» (02.12.1997). Вот к каким выводам он, в частности, пришел: «Славянские народы рано или поздно придут к единому языку (излишне уточнять, какой именно язык имеет в виду этот «исследователь». — М. Л.). Русский и украинский языки имеют много слов, очень близких по написанию, смыслу, да и произношению. Но все же в «Орфографическом словаре русского языка» С. И. Ожегова, изданном в 1956 г., свыше 100 тысяч слов. А «Орфографічний словник української мови» 1960 года издания содержит (далеко кузому до Петрова дня! — М. Л.) максимум 18 тысяч слов. Разница, как видите, не в пользу украинского языка». А вот и предсказуемый вывод: «Русский язык целесообразнее по всем экономическим показателям («исследователь» ничуть не смущает, что в этом языке, как отмечал В. Ключевский, говорят «вопреки правилам» древней русской фонетики — скорее всего, он этого и не знает. — М. Л.), т. к. вся научная, техническая, медицинская, учебная, всевозможная справочная литература издана на русском языке».

Короткая ремарка о «18-тысячном» украинском языке. Последняя фраза упомянутого «исследователя», конечно, ни для кого (разве что для невежественных завсегдатаев интернет-форумов) «открытием Америки» не станет. Этим он невольно лишний раз подчеркнул то положение, в котором находился (равный среди равных), как цинично утверждала официальная советская пропаганда) украинский язык и языки других «братских народов» в СССР (впрочем, как и сами народы). Ну, а что касается корректности проведения самого «сравнения», то, как говорят о подобной ситуации в Одессе, не надо путать Бабеля с Бебелем — при кажущемся внешнем сходстве — это **совершенно разные вещи**. Если это поставить себе целью (показать «ущербность» «наречия»), то можно было найти орфографический словарь украинского языка со значительно меньшим, чем 18 тысяч, количеством слов — скажем, предназначенный для удовлетворения непрятательных потребностей учеников начальных классов нескользящий. Несомненно, можно найти и подобные слова русского языка. Но кому может прийти в голову (в здравом уме!) утверждать, что как один, так и другой «словарики» способны хоть в какой-то мере презентовать все словарное богатство соответствующих языков? А уж попытаться сравнивать школьный орфографический словарь с известным академическим изданием С. И. Ожегова² — это чистое проявление неуважения именно к последнему. И попытка таким образом «унизить» украинский язык (даже если бы Л. Марков удостоверился, что соотношение слов в украинском и русском языках является противоположным тому, какое он якобы установил в процессе «исследования», то, уверен, это никаким образом не повлияло бы на конечный результат «сравнений», поскольку именно такой результат был заложен в саму постановку задачи, а уж потом к нему притянули за уши соответствующее «решение»³), непрерывность которого, по данным современного языкоznания (Шевельов, 1994. — С. 16), «существует около 1300 лет», не способно вызвать значительного младшего русского языка

(да он в этом и не нуждается), напротив, это ни что иное, как откровенная медвежья услуга его искренним почитателям.

И хотя автор этого «открытия» призывает «уважать друг друга», ни малейшим уважением — не только к украинцам вообще, но и к читателям «Крымских известий» в частности (а за него же их, собственно, держат редакторы этого издания, которые подсовывают подобную «тухлятину», будучи уверены, что они и такое «проглотят»?), тут и не пахнет...

На самом деле удивительно не то, что украинская культура «маленькая», а то, что она (как и «наречие», и сам народ, которого, по убеждению давних и современных украинофобов, «никогда не было», в целом) вообще выжила, т. к. «национальная» политика «братской» России всегда была направлена на уничтожение всего самобытно-национального, в первую очередь языка и культуры — этих хранителей вольнолюбивого духа народа, да и репрессии в первую очередь направлялись против деятелей науки, культуры, искусства как носителей и защитников духовности нации...

Важная «отрасль» культуры — книгопечатанье. Тут — такое же лживое «Зазеркалье»...

2.17. Иван Федоров — основатель книгопечатания? Да, но не в Украине.

В 191 г. официально отмечалось 400-летие русской печати. Российская историческая наука признает этот знаменательный юбилей, но пытается сделать его... ничьим (так же в свое время случилось и с наследием Киевской Руси: когда имперская историческая наука убедилась в собственной несостоятельности доказать, что Киевская Русь была российским государством, то ловкие фальсификаторы, лишь бы не допустить признания ее украинской, что было бы смертельной угрозой для великодержавного мифа о «тысячелетней России», тоже объявили ее ничьей, то есть общей «колыбелью»).

Анализируя этот очередной «триумф» научной мысли на основании материалов, напечатанных в Москве (Немировский... / Книга: исследования и материалы: Сборник. — М., 1991), историк В. Довгич, в частности, писал (1992. — С. 250–253): «Известный московский исследователь Е. Немировский не в состоянии явно приписать первую русскую книгу российской культуре. А потому вводит для книгопечатания хитрые определения: кириллическое, славянское, восточнославянское. Но подтекст дальше взрывается откровенными фальшивками. Вот одно «открытие», достойное колумбова: «На восточных землях Великого княжества Литовского жили белорусы и украинцы, которые исповедовали православие. Их политическое влияние в стране было очень сильным. Государственный языком княжества считался «язык», который в то время называли «русским». И ни слова о том, что тот «русский», вовсе не теперешний, как и те «русские» — вовсе не нынешние «русские». И продолжает доказывать, что «оригиналы были привезены из Московского государства». При этом Немировский «анализирует все (формат, водяные знаки, инициалы, автографы русских владельцев) — только не язык. Потому что это не классическое кирилло-мефодиевское «эсперанто», а церковнославянщина, густо пронизанная украинскими и белорусскими живыми словами...»

Впрочем, к такому же выводу пришел еще семьдесят лет тому назад известный российский исследователь истории книгопечатания М. Щелкунов, который в своем основательном исследовании писал (1923. — С. 163–164): «Когда Гутенберг⁴ успел пройти свой жизненный путь (умер в 1468 г. — М. Л.), и в Европе множились типографии, — Россия все еще пребывала под властью татар. Следовательно, к невежеству и дикству населения Среднерусской возвышенности добавлялось, отправляя еще больше своим ядом, первобытное варварство азиатских завоевателей. Если мы и в XX ст. часто наблюдаем последствия этого жуткого сожительства двух нецивилизованных народов, то в XV в. и после того, как в 1480 г. при Иване III власть монголов была сброшена, — население России мало чем отличалось своим бытом от современных эскимосов или алеутов, сидя длинными зимами в своих темных берлогах. В этих условиях — у Московии не было никакой потребности в печатании книг: их просто некому было читать. По этой причине — Русь (точнее, северо-восточная ее окраина — Московия. — М. Л.) была последним

из больших европейских государств, куда прошло печатное искусство. И те печатные книги на славянской кириллице, которые появились в последнее десятилетие XV ст., были напечатаны не в Москве, не для потребностей России (тогда — еще Московия. — М. Л.), а на потребность церкви в других славянских землях». К сожалению, автор так и не решился указать, какая именно «земля» в отличие от московской такую потребность имела, хотя, бесспорно, знал это.

И хотя официальные российские издания последних лет продолжают дуть в ту же дуду: мол, первые кириллические книги для церковного служения напечатали в 1491 году в Кракове Ш. Фиоль⁵, украинской наукой «доказано, что все старопечатные книги, приписываемые Ш. Фиолю, на самом деле... увидели свет в типографии Грушевского монастыря святого Архангела Михаила, который размещался на землях Карпатской Руси-Украины» (Никифорук., 2003). Но, как отмечает в своем учебнике «История издательского дела» профессор Н. Тимошик (2003. — С. 48–49), любые попытки украинских ученых сосредоточить свои усилия на выяснении истоков отечественной рукописной книги в контексте новых открытых славяноведческой науки «натыкались или на официальный запрет, или на единодушную блокаду таких открытий со стороны представителей российской официальной науки»⁶.

То же и касательно «основателя книгопечатания в России и Украине» Ивана Федорова. Если российские источники представляют его как диакона одной из кремлевских церквей, происхождение которого «не установлено» (Щелкунов., 1923. — С. 172) и который в 1564 году в Москве вместе с П. Мстиславцем выпустил «первую российскую датированную печатную книгу «Апостол», а первые украинские — славянские «Азбуку» и нового «Апостола» — десятью годами позже, то, как отмечают современные исследователи (Никифорук., 2003), установлено, что происходит он из Патковиц (сегодня Пряшевский край Словакии) — это удостоверяет найденная «запись в метрике Краковского университета, где он учился в 1529–1532 гг.», а украинское книгопечатание «началось не в 1574 г., а на целых сто лет раньше». Обратимся к фактам.

Отом, что в Украине книгопечатание существовало в дофёдоровские времена, говорили «уже первые исследователи славянского кириллического книгопечатания. Е. Брандке раздел о печатании во Львове в первом томе своей «Истории типографий» (издана в Кракове в 1826 г. — М. Л.) начинает предложением: «Иван Федоров не основал, а восстановил здесь типографию русскую в год 1573. Эту информацию он вычитал из записи на могильной плите И. Федорова, в которой сказано: «...и ч

(позже было прочитано начало фразы: «Ioan Федоровичъ. — Я. З.») Печатник Московитин который своим тщанием друкованіе занедбалое обновил преставися въ Львове года АФПГ (то есть 1583) декемвр» (Запаско..., 2000. — С. 13). Позже это доказывали еще в XIX ст. Д. Зубрицкий (со ссылкой на предисловие И. Федорова ко львовскому Апостолу, где он писал, что во Львове он «по стопам ходяще топтаным некоего богоизбранны мужа») и Я. Головацкий (по его мнению, львовским печатником, который предшествовал Федорову мог быть Лаврентий Филипович, маляр, к которому Федоров отдал в науку своего помощника Гриня), в 50-е — в начале 60-х годов XX ст. — Г. Коляда, который, проанализировав суждения, изложенные предыдущими исследователями, привлеч в внимание к новым обстоятельствам, замеченным им самим. Однако все собранные свидетельства о печатании книг во Львове до И. Федорова, отмечает известный исследователь истории книгопечатания профессор Я. Запаско (там же. — С. 15), «отдельными исследователями, в частности российскими, считалось неправдоподобным и неубедительным» — недоставало прямых доказательств⁷.

И все же уже вскоре, благодаря самоотверженной поисковой работе исследователей, они появились: в 1968 г. (после торжественного отмечания 400-летия российского книгопечатания в 1964 г. и подготовки к празднованию 400-летия начала книгопечатания в Украине в 1974 г., когда, как отмечает Я. Запаско, «говорить и писать о дофёдоровском книгопечатании в Украине и, в частности, во Львове, считалось неэтичным») во втором номере журнала «Архивы Украины» появилась статья научного сотрудника Центрального государственного исторического архива во Львове О. Мацюка «Было ли книгопечатание на Украине до Ивана Федорова». Ее автор опубликовал найденные им в архивах два неизвестных до этого документа (Мациюк О. Чи було книгодрукування.., 2000. — С. 31–32): заявление монахов Львовского василианского монастыря св. Ануфрия от 23 июля 1591 г. фискальной комиссии, в котором описывается, что «в году 1460 львовский гражданин Степан Дропан для материальной поддержки священников подарил монастырю свою собственную типографию, которую польский король Казимир IV подтвердил привилегией в 1469 г.»; к заявлению был приложен «акт дарования типографии Ануфриевскому монастырю львовским гражданином Степаном Дропаном в 1460 г. для содержания монахов, такоже и его аprobация (подтверждающий акт. — М. Л.) светлейшим польским королем Казимиром IV в 1469 г.».

(Продовження буде)

¹ Красоту и богатство нашего «испорченного» языка отмечали многочисленные чужестранцы, которым пришло побывать на украинской земле, в частности, известный турецкий путешественник и географ Э. Челеби, как отмечают составители русского издания его знаменитой «Книги путешествия» (Челеби, 1961. — С. 19), «говоря о языке киевлян, то есть об украинском языке, он пишет: «Язык их еще более всеобъемлющий и богат, чем фарси, китайский, монгольский и всякие другие».

Такую же высокую оценку красоте и богатству украинского языка давал известный российский филолог-славист XIX ст. академик Измаил Срезневский (да разве только он!), который посвятил изучению украинского языка, истории, сбору фольклорного наследства украинского народа немало своих трудов. Так, в статье «Взгляд на памятники украинской народной словесности» (1834 г.), которая, по мнению исследователя его творчества В. Срезневского (1916. — С. 8–9), заслуживает «особенного внимания», в частности тем, что в ней Измаил Иванович выражает свое мнение о языке малорусском в связи с другими, как о языке, который имеет полное право на самостоятельное литературное существование. «Нет причин доказывать, — говорит И. Срезневский (1916. — С. 8–9), — что язык украинский (или, как предпочитают называть другие, малорусский) есть язык, а не наречие русского или польского, как доказывает кое-кто; и многие убеждены, что язык этот является одним из самых богатых языков славянских..., что это язык, который, будучи еще не обработанным (и, добавим, постоянно угнетаемым. — М. Л.), может уже сражаться с языками, созданными по гибкости и богатству синтаксическому, — язык поэтический, мелодичный, живописный». К сожалению, очень многие «бузиновые» исследователи — как в Украине, так и за ее пределами — все еще тужатся доказать противное...

² Чисто информативно: подобные издания украинского языка содержат около 120 тысяч слов, 11-томный академический «Словарь української мови» издания 1970–1980 гг. — более 130 тысяч, а Интегрированная лексикографическая система «Словники України, версія 4.1», подготовленная языкоzнавческим фондом НАН України в 2010 г., содержит свыше 258 тыс. реестровых слов.

³ Профессор Петербургского университета Константин Кавелин справедливо отмечал (1897. — С. 586), что многими исследователями русской истории вопросы формулируются «умышленно так, чтобы получить желательный ответ», однако, резонно считал он, «такие ответы — еще не история, не истинна», поскольку «из них узнается не то, что было, а то, чего добивался, что хотели видеть историк». Вот уж воистину — не в бровь, а в глаз!

⁴ Иоганн Генсфляйш цур Ладен цум Гутенберг (нем. Johannes Gensfleisch zur Laden zum Gutenberg) — немецкий ювелир и изобретатель, который в середине 1440-х годов создал европейский способ книгопечатания подвижными литерами, распространявшийся по всему миру.

⁵ Швайпольт Фиоль (нем. Schweipold Fiol) — основатель славянского книгопечатания кириллическим шрифтом.

⁶ «Адепты теорий «общей колыбели» и «вторичности украинского печатного слова перед российским», смирившись, в конечном итоге, с украинскими друками немца Швайпольта Фиоля в 1491 году, все еще и слушать не хотят о первом украинском печатнике Степане Дропане и его типографии во Львове 1460 года — за 112 лет (!) до прихода туда Ивана Федоровича». Автор рассказывает (там же. — С. 47), как его попытка обосновать на II Международном славистическом симпозиуме в Испании (Баэса, октябрь 1996 г.) «новую, политически не заангажированную, концепцию истоков украинской книги вызвала настоящий политический демарш российских участников форума».

⁷ Об этом же, кстати, в своем очерке «Первопечатник Иван Федоров», изданном в 1964 г. во Львове, писал и Я. Запаско: «Пока не будут найдены издания дофёдоровской типографии, как это имело место в Москве, или же не будут отысканы какие-либо другие следы или более точные и конкретные указания на их существование, то вопрос о том, было ли книгопечатание во Львове до Ивана Федорова, не может быть решенным окончательно».

КРИЛА ДАЄ ПІСНЯ!

У перший день триденного конкурсного марафону «Ми — діти твої, Україно!» в номінації «Вокал» зал Кримської республіканської універсальної наукової бібліотеки ім. І. Франка був переповнений. Заявок від солістів та ансамблів надійшло більше тридцяти, прибуло понад сімдесят учасників, а підтримати їх перед виходом на сцену пришли їхні педагоги, батьки, друзі та однокласники. Така підтримка була тут зовсім не зайвою, бо ж виступали наймолодші діти першої вікової категорії 7-10 років. У багатьох із них це був перший виступ у житті перед професійним журі, до складу якого ввійшли заслужений працівник культури України, керівник Сімферопольського міського науково-творчого товариства композитора Василя Безкоровайного Богдан Безкоровайний (голова), заслужений працівник культури Автономної Республіки Крим Галина Куберська і викладач вокалу, керівник хорового колективу Людмила Сердюкова.

Конкурс стартував, і його ведучий, заслужений артист АРК Аркадій Вакуленко, немов відкрив чарівну музичну скриньку з дитячими голосами, мелодії яких супроводжував барвистий калейдоскоп костюмів від українських народних до стилізованих під різні квіти, рослини, гноміка і бджілку за змістом виконуваних пісень. Серйозну конкуренцію представникам сімферопольських шкіл, які вже ставали переможцями і призерами багатьох конкурсів, у тому числі таких відомих, як «Червона рута», «Ас-Соль», «Живі джерела», «Молоді голоси», склали юні вокальні таланти з джанкойських шкіл і Маленської ЗОШ Сімферопольського району, а участниця її вокально-хорової студії «Планета дитинства» Поліна Костинська заспівала пісню «Ромашки» на слова і музику Р. Галагана так безпосередньо і невимушенено, що своєю широкою усмішкою зачарувала зал і за це отримала приз глядачівських симпатій.

Переможцями у першій віковій категорії стали серед солістів Світлана Осадченко з Української школи-гімназії, Дарія Чумак із ЗОШ № 12, Анастасія Потилицина з ЗОШ № 35, Аліє Ісмайлова з ЗОШ № 37, Ленара Сейтнафеєва з ЗОШ № 42 та вокальні ансамблі «Задоринка» Маленської ЗОШ і «Джерельце» ЗОШ № 29.

Наступного дня за перемогу в другій віковій категорії 11-13

років змагалися близько тридцяти дітей — солісти, дует, квартет і кілька ансамблів. Дехто з них уже мав досвід виступів у попередніх конкурсах «Ми — діти твої, Україно!», який цього року проводився Всеукраїнським інформаційно-культурним центром шостий раз, і обрав складні для виконання естрадні пісні з репертуару сучасних популярних виконавців. У поєднанні зі сценічним вбранням і хореографічними рухами кожен номер, з яким

виступали Вероніка Яровцева зі студії «Соло» при Республіканському будинку культури профспілок та Ірина Осадченко з Української школи-гімназії, був схожий на театралізований етюд. Ці виконавці і визнані переможцями серед солістів, а кращими ансамблями названо дует «Сестри Осадченко» з Української школи-гімназії та «Джерельце» з Маленської ЗОШ.

Третя вікова категорія 14-17 років була представлена групою майже з п'ятдесяти конкурсантів. Це справжній зорянець талантів, які з юніх років опановують техніку вокального мистецтва під керівництвом учителів музики, вдосконалюють свою виконавську майстерність, виступаючи у шкільних, міських і всесвітських конкурсах, а учениця Сімферопольської ЗОШ № 42 Нуріє Джемілева брала участь і у Всеукраїнському конкурсі в Туреччині «Турецькі олімпіади».

Голосовий тембр, чистота інтонації поєднувалися з мелодизмом українських текстів пісень, які нерідко разом з виконавцями починають підспівувати весь зал, зокрема, популярні пісні «Одна калина», «Дівчина-весна», «Як у нас на Україні» та нові твори з репертуарів молодих співаків: Ані Лорак — «Не кажи про любов», Віталія Козловського — «Знаєш», Злати Огневич — «Пристрасть» та інших. Ця заключна частина конкурсу транслювалася 20 грудня о 17-ї годині за київським часом на сайті radiostar.info в Інтернеті. А переможцями третього дня конкурсу визнані серед вокalistів учениці: гімназії № 1 — Анастасія Цомпель, ЗОШ № 21 — Дарина Аметова, навчально-виховного комплексу «Школа-гімназія» № 39 — Анастасія Лазукіна, ЗОШ № 41 — Жанна Ястreb, ЗОШ № 42 — Нуріє Джемілева та вокальний ансамбль «Джерельце» Маленської ЗОШ.

Переможці конкурсу «Ми — діти твої, Україно!» нагороджені грамотами Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, туристично-краєзнавчими виданнями про Крим товариства «Україна — Світ», компакт-дисками та книгами від громадської організації «Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім» і квітками для участі в благодійній акції «Із Святим Миколаєм у серці», що проводилася 19 грудня в Сімферопольському державному цирку ім. Б. Тезікова під патронатом голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим Володимира Константинова та депутата ВР АРК Петра Запорожця.

Грамотами нагороджені також педагоги — Людмила Римар із ЗОШ № 23, Ірина Александрова з Маленської ЗОШ і Наталія Нестеренко з Джанкоя, вихованці яких протягом багатьох років посідають призові місця в конкурсі «Ми — діти твої, Україно!». Оцінюючи виступи конкурсантів, Б. Безкоровайний провів з ними як професійний музикант своєрідний майстер-клас із сценографії, дав поради, як встановлювати контакт із залом, досягти концентрації глядачів на співаків і відшліфувати на репетиціях пісні для кращого відтворення голосом їхніх двох складових частин — слів і мелодії.

Професійні артисти нерідко кажуть, що вокальне мистецтво починається з мікрофона. Якщо це так, то в юніх співаків були всі можливості, щоб розкрити свої обдарування. Про це подбали організатори — генеральний директор ВІКЦ Владислав Єрмаков, його заступник Світлана Леонова, а музичний супровід виступів забезпечив звукооператор Денис Іванченко.

Пісня окрилоє, гуртує дружів, дає впевненість у тому, що якщо дуже постаратися, мрії завжди збиваються. З юними артистами прощаються зі словами «Творіть, бо ви талановиті», сподіваючись на нову зустріч з українською піснею та українською поезією в наступному 2013 році.

Валентина НАСТИНА

150 РОКІВ ДЕРЖАВНОМУ ГІМНУ УКРАЇНИ

16 грудня у Великому залі Кримської обласної державної адміністрації відбулися урочистості, присвячені 150-річчю з дня написання Державного Гімну України.

В урочистому заході взяли участь перший заступник міністра культури України Ю. П. Богуцький, директор Інституту літератури імені Тараса Шевченка НАН України М. Г. Жулинський, Герой України, голова Українського фонду культури Б. І. Олійник, Бориспільський міський голова А. С. Федорчук.

Перший заступник міністра культури України Юрій Богуцький виолосив вітання Президента України Віктора Януковича учасникам урочистостей, присвячених 150-річчю з дня написання Державного Гімну України.

Перед глядачами мистецької акції виступили відомі творчі колективи та митці.

* * *

Закон України

«Про Державний Гімн України»
від 6 березня 2003 року

Стаття 1.

Державним Гімном України є національний гімн на музику М. Вербицького зі словами первого куплету та приспіву твору П. Чубинського в такій редакції:

«Ще не вмерла України
і слава, і воля,
Ще нам, браття молодій,
усміхнеться доля.
Згинуть наші воріженьки,
як роса на сонці.
Запануєм і ми, браття,
у своїй сторонці.

Приспів:

Душу й тіло ми положим
за нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
козацького роду».

У «СВІТЛИЦІ» — ЮВІЛЕЙ!

Шановні читачі! 20 років тому — 31 грудня 1992 року вийшов перший номер Всеукраїнської загальнополітичної літературно-художньої газети «Кримська світлиця».

Сердечно запрошуємо вас на урочисте зібрання з нагоди 20-річчя газети, яке відбудеться 27 грудня 2012 р. в актовому залі Кримської наукової бібліотеки ім. І. І. Франка (м. Сімферополь, вул. Набережна, 29). Початок о 13.00.

Окрім офіційно-вітальнно-концертної програми «Світлиця» приготовлена для читачів кілька святкових сюрпризів. Це, зокрема, урочисте вручення переможцям наших газетних творчих мовно-літературно-історично-пісенних конкурсів головних прізів — НОУТБУКА та ВЕЛОСИПЕДА. Присутні на святі визначать переможця у конкурсі на краще пісенно-поетичне вітання «Світлиці»-ювілярці, назувати найреzonансніші публікації та найкращих авторів, котрі впродовж цих років творили «Кримську світлицю», працювали над становленням, розбудовою, поширенням української інформаційної, духовної, культурної присутності у непростому кримському регіоні.

З нетерпінням виглядаємо вас на свята, «світличани!»

Редакція «КС»

(Конт. тел.: 050-957-84-40)